

TÜKETİCİNİN KORUNMASI HAKKINDA KANUN KAPSAMINDA KREDİ KARTI BORCUNUN ÖDENMEMESİ VE HUKUKİ SONUÇLARI

Yrd.Doç.Dr. Mustafa ÇEKER*

I. Genel Olarak

Kredi kartları, kişilere nakit ödemeksizin alışveriş olanağı sağlayan bir ödeme aracıdır. Buna göre, kredi kartı çıkaran kuruluşlardan kart alan kişiler, sisteme dahil olan işyerlerinde yaptıkları alışveriş ve harcamalarda nakit ödemek yerine, kredi kartını ibraz edebilmekte ve hiçbir ödeme yapmaksızın sadece bir imza karşılığında harcama yapmaktadır. Müşterinin kart kullanması, alışveriş tutarına herhangi bir ilave (komisyon, fark vs.) yapılmasına neden olmaz; nakit ödenmiş olsaydı ne kadar ödenmesi gerekli ise, kredi kartıyla yapılan ödemelerde de aynı tutar üzerinden işlem yapılır.¹ Kredi kartıyla işlem yapabilmek için, sistemi organize eden bir kredi kartı kurumuna ihtiyaç vardır. Kredi kartı kurumu, bir banka veya finans kurumu olabileceği gibi, sistemi organize etmek amacıyla kurulmuş bir kredi kartı şirketi de olabilir. Bu kurum, bir yandan kart sahibi olmak isteyen kişiler ile *kredi kartı üyelik sözleşmesi*, diğer yandan da, ticari işletme sahipleriyle *üye işyeri sözleşmesi* imzalamak suretiyle sistemi organize eder². Üye işyeri, kart hamiline sunduğu mal veya hizmetin bedelini, anlaşmalı olduğu kredi kartı kurumundan tahsil eder. Kart hamili ise, kredi kartını kullanarak yaptığı harcama tutarlarını, her ay sonunda gönderilen hesap özetinde yazılı tarihte kendisine kartı veren kuruma öder. Müşteri, bu ödemeyi yaparken, kural olarak yaptığı alışveriş tutarı ne ise onu öder. Ancak, kredi kartı borcunun taksitli olarak ödenmek isten-

* Çukurova Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Ticaret Hukuku Öğretim Üyesi.

1 Nitekim 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'a 4822 sayılı Kanun'la eklenen 10/A hükmü uyarınca, "mal veya hizmetin kredi kartı ile satın alındığı durumlarda, satıcı veya sağlayıcı, tüketiciden komisyon veya benzeri bir isim altında ilave ödemede bulunmasını isteyemez". Madde düzenlemesi hakkında bkz. *Zevkiler, A./Aydoğdu, M.*; Tüketicinin Korunması Hukuku, 3.Bası, Ankara 2004, s.308-309.

2 Kredi kartı sözleşmelerinin hukuki niteliği hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. *Teoman, Ö.*; Hukuki Yönden Kredi Kartı Uygulaması, 2. Bası, İstanbul 1996, s.73 vd.; *İşgüzar, H.*; Banka Kredi Kartı Sözleşmeleri, Ankara 2003, s. 59 vd.; *Çeker, M.*; Kredi Kartı Uygulaması ve Özel Hukuk Açısından Kredi Kartının Hukuka Aykırı Kullanımı, Ankara 1997, s.47 vd.

mesi veya nakit kredi çekilmesi hallerinde, banka tarafından tespit edilmiş olan oranda kredi faizi ödenmek zorundadır.

Ülkemizde 1988 yılından itibaren yaygınlaşmaya başlayan³ kredi kartları, sisteme katılan bütün taraflar için çeşitli yararlar sağlamaktadır. Öncelikle, kart hamili, kredi kartı sayesinde nakit taşıması gerekmeksizin alışveriş yapma olanağına sahip olur. Ayrıca, kart hamili, kredi kartı ödemesini yaklaşık bir ay sonra yaptığundan kısa vadeli faizsiz bir krediden de yararlanmaktadır. Aynı şekilde, kredi kartı sistemine giren ticari işletmeler, bu sayede yeni ve devamlı müşteri sahibi olmanın yanı sıra, kredi kartı kurumunun ödeme güvencesi altında iş hacmini artırma fırsatı da bulmaktadır. Gerçekten, müşterilerine kredili satış yaptığı takdirde borcun ödenmemesi riskini bizzat taşıyan bu işletmeler, kredi kartı sistemi aracılığıyla bir banka veya finans kurumunun ödeme garantisine kavuşmuş olurlar. Sistemi organize eden ve işyerlerine ödeme yapan kredi kartı kurumu ise, bu hizmet karşılığında kart hamilinden yıllık ücret (kart yenileme bedeli) ile borcunu taksitle ödeyen müşterilerden kredi faizi almakta, üye işyerlerinden ise komisyon almak suretiyle⁴ gelir elde etmektedir.

Kredi kartlarına ilişkin olarak Borçlar Kanunu, Türk Ticaret Kanunu ve Bankalar Kanununda herhangi bir düzenleme yoktur. Kredi kartlarına ilişkin işlemlerin bağımsız şekilde düzenlenmesi amacıyla "Banka Kartları ve Kredi Kartları Kanunu Taslağı" hazırlanmakla birlikte, bu taslak bir türlü kanun haline gelememiştir. Buna karşılık, 2003 yılında çıkarılan 4822 sayılı Kanunla⁵, kredi kartları, 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun kapsamına alınmış, ayrıca kredi kartlarına ilişkin olarak kanuna eklenen 10/A maddesiyle kredi kartları hakkındaki ilk yasal düzenleme yapılmıştır⁶. Ancak, kredi kartı ilişkisinin bir madde ile düzenlenmesi, karşılaşılan sorunlara çözüm olmayacaktır. Ayrıca, 4822 sayılı

3 Türkiye'de ilk kredi kartı 1968 yılında çıkarılmaya başlandığı halde, kredi kartı uygulamasının yaygınlaşması 1988 yılından sonra olmuştur. Gerçekten, 1988 yılında kredi kartı sayısı 80.000 iken, sürekli bir artışla 1991 yılında 683.000; 1995 yılında 2.014.202, 1998 yılında 7.118.000 ve nihayet 2003 yılı sonunda 19.863.167'ye ulaşmıştır. Kredi kartı sayıları ve işlem hacmi hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. www.bkm.com.tr.

4 Uygulamada komisyon ödemek istemeyen üye işyerleri için, alışveriş bedellerinin komisyon alınmaksızın ödenmesi imkanı da mevcuttur. Buna göre, üye işyeri, alışveriş bedellerini %3-5 oranında banka komisyon düşülerek ertesi gün almak yerine, 20-25 gün sonra almaya razı olursa, kredi kartı kurumundaki alacağını gecikmeli, ancak tam olarak alabilmektedir.

5 Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, 14.03.2003 tarihli Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Hemen belirtelim ki, bu kanunun bazı hükümlerinin, Resmi Gazetede yayım tarihinden üç ay sonra (14.06.2003 tarihinde) yürürlüğe gireceği öngörülmüştür.

6 Bu düzenlemenin bir değerlendirmesi için bkz. *Akıpek*, Ş.; Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Çerçevesinde Kredi Kartları, AÜEHFD, C.52 (2003), S.3, s.103 vd.; *İsgüzar*, s.147 vd.

Kanunla getirilen hükümlerde kanun tekniği açısından da çeşitli hatalar bulunmaktadır. Bu nedenle, kredi kartı borçlarının ödenmemesiyle ilgili olarak ortaya çıkan uyuşmazlıkların çözümünde doktrindeki görüşler ile Yargıtay kararları büyük önem taşımaktadır. Aşağıda 4822 sayılı Kanun hükümleri ve Yargıtay kararlarını da dikkate alarak kredi kartı borçlarının ödenmemesi ve hukuki sonuçlarının değerlendirilmesi yapılmaktadır.

II. Kredi Kartı Borcunun Muaccel Hale Gelmesi

4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'a 4822 sayılı Kanun'la eklenen 10/A maddesi hükmünce, "kredi veren tarafından tüketiciye gönderilen dönemsel hesap özetleri, 10 uncu maddenin ikinci fıkrasının (d) bendinde öngörülen ödeme planı hükmündedir. Dönemsel hesap özetinde yer alan asgari ödeme tutarının vadesinde ödenmemesi halinde; tüketici, 10 uncu maddenin (f) bendinde yer alan gecikme faizi dışında herhangi bir isim altında yükümlülük altına sokulamaz". Buna göre, hesap özetinde yazılı olan son ödeme gününde kredi kartı borcu muaccel hale gelmiş sayılır. Son ödeme tarihine kadar hesap özetinde bildirilen asgari tutarın ödenmemesi halinde, kart hamili BK.m.101/II hükmü uyarınca temerrüde düşmüş sayılır ve bu tarihten itibaren borcunu temerrüt faiziyle birlikte ödemek zorundadır⁷. Ancak hemen belirtelim ki, TKHK.m.10/A düzenlemesi dikkatle incelendiğinde, hesap özetinde yazılı asgari ödeme tutarının vadesinde ödenmemesi, kredi kartı borcunun tamamı için değil, asgari tutar için muacceliyet sağlamaktadır. Böylece, kredi kartı kurumu hesaba temerrüt faizi yürütme olanağına kavuşmakla birlikte, hesabı kat etme yetkisine sahip değildir. Zira, TKHK.m.10/A'nın atfı dolayısıyla kredi kartları açısından da geçerli olan TKHK.m.10/III uyarınca, "kredi veren, taksitlerden birinin veya birkaçının ödenmemesi halinde kalan borcun tümünün ifasını talep etme hakkını saklı tutmuşsa, bu hak; ancak kredi verenin bütün edimlerini ifa etmiş olması durumunda ve tüketicinin birbirini izleyen en az iki taksidi ödemede temerrüde düşmesi halinde kullanılabilir. Ancak, kredi verenin bu hakkını kullanabilmesi için en az bir hafta sürerek muacceliyet uyarısında bulunması gerekir". Görüldüğü gibi, kredi kartı borcunun tamamına muacceliyet vermek ve hesabı kat edebilmek için aşağıdaki şartların yerine getirilmesi gerekmektedir:

⁷ Bu yönde Yargıtay 19.HD.nin 27.05.1999 tarih ve E. 1999/3238 K. 1999/3637 sayılı karar gereğince, "araftar arasındaki sözleşmenin 3/7 maddesinde müşterinin yaptığı harcama bedeline veya çektiği nakit kredinin faizine ve fer'ilerine ilişkin borcun ayrıca bir ihbara gerek olmaksızın en geç işlemin gerçekleştiği haftayı takip eden haftanın son iş günü kendiliğinden muaccel hale geleceği, 10/6. Maddede borcun gününde ödenmemesi halinde müşterinin temerrüde düşmüş sayılacağı hükme bağlanmıştır. Görüldüğü gibi anılan hükümde yer alan borcun ödenmesi ile ilgili tarih, BK.nun 101/2 maddesi anlamında tarafların ortak kararlaştırdığı bir vade olup, davalı maddede öngörülen sürede temerrüde düşmüş sayılmalıdır" (yayımlanmıştır).

1. Kredi kartı kurumuna sözleşme ile taksitlerden birinin ödenmemesi halinde kalan borcun tamamını isteme hakkı tanınması;
2. Kredi kartı kurumunun (hesap özeti göndermek gibi) kendisine düşen bütün edimleri yerine getirmiş olması;
3. Kredi kartı borçlusunun birbirini izleyen en az iki dönemde hesap özetinde bildirilen asgari tutarı ödememiş olması;
4. Kart hamiline ihtarname gönderilerek en az bir haftalık ödeme süresi tanınması;

Bu çerçevede, kredi kartı üyelik sözleşmesinde asgari tutarın ödenmemesi halinde kalan borcun tamamının istenebileceği hususunda bir düzenleme yoksa veya kredi kartı kurumu, örneğin hesap özeti göndermeyerek kendisine düşen yükümlülükleri yerine getirmemişse veyahut ta asgari tutarların gecikmeli de olsa ödenmesi hallerinde, kredi kartı borcunun ödenmediği gerekçesiyle hesabın kat edilmesi mümkün olmayacaktır.

Taraflar arasında yazılı şekilde bir kredi kartı üyelik sözleşmesinin mevcut olmadığı hallerde, kredi kartı hesabını kat edebilmek için hangi şartlar aranacaktır? Bu hususta TKHK.m.10 ve 10/A düzenlemelerinde herhangi bir açıklık yoktur. Gerçekten, TKHK.m.10/III'de, hesabı kat edip borcun tamamının ödenmesini talep yetkisi, sözleşmede bu yönde bir düzenleme bulunması şartına bağlanmıştır. Taraflar arasındaki sözleşme yazılı şekilde yapılmadığı takdirde, kredi kartı kurumunun tek yanlı olarak hesabı kat etme yetkisini genel hükümlere göre tespit etmek gerekmektedir. Bu çerçevede, BK.101 uyarınca, kart hamiline bir muacceliyet ihtarı gönderilmesi ve ihtarda tanınan ödeme süresinin geçmesine rağmen borcun ödenmemesi üzerine kredi kartı hamilinin temerrüdünün gerçekleşeceğini kabul etmek gerekir. Yargıtay'ın yerleşik kararları da, kart hamilinin temerrüdünün kendiliğinden gerçekleşmeyeceği yönünde olup, kredi kartı borçlusunun temerrüde düşmüş sayılması için, ihtarname gönderilmesi ve bu ihtarname-nin tebliğine rağmen ödeme süresi içinde herhangi bir ödeme yapılmamış olması aranmaktadır. Gerçekten, Yargıtay 19. Hukuk Dairesi'nin 10.06.2002 tarih ve E. 2002/0168 K. 2002/4482 sayılı kararına göre, "*davacı banka hesabı 14.10.1999 tarihinde kat etmiş ve alacağın ödenmesi için ihtarname keşide etmiş ise de, ihtarname-nin borçlu davalıya bilinen iş adresinde tebliğ olunmadığı anlaşılmaktadır. Bu durumda temerrüdün oluştuğundan söz edilemez*". Aynı yönde, Yargıtay 19. Hukuk Dairesi, 16.05.2002 tarih ve E. 2001/6718 K. 2002/3728 sayılı kararında "*mahkemece hükme esas alınan bilirkişi raporunda davacı bankanın hesabın kat'ına ilişkin ihtarname de ödeme için verilen süre ve ihtarname-nin davalıya tebliğ tarihi dikkate alınmadan hesap kat tarihinden itibaren temerrüt faizi uygulanması doğru olmadığı gibi, temerrüt faizi oranının tesbitinde taraflar arasında imzalanan sözleşme hükümleri uyarınca gerekli araştırma yapılmadan, davacı*

talebi doğrultusundaki oran üzerinden hesaplama yapılması da isabetsizdir” hükümüne yer verilmiştir.

Öte yandan, kart hamilinin temerrüdü için, kredi kartı hesabının kat edilmesi ve ihtarname gönderilmesi yeterli olmayıp, aynı zamanda bu ihtarnamenin usulüne uygun şekilde tebliğ edilmesi de gerekmektedir⁸. Kart hamiline adres değişikliği nedeniyle tebligat yapılamaması halinde, 4949 sayılı Kanunla değişik İİK.m.68b/IV uyarınca, “sözleşmede gösterilen adresin değiştirilmesi, yurt içinde bir adresin noter aracılığıyla krediyi kullandıran tarafa bildirilmesi hâlinde sonuç doğurur; yeni adresin bu şekilde bildirilmemesi hâlinde hesap özeti nin eski adrese ulaştığı tarih tebliğ tarihi sayılır”. Buna karşılık, adres değişikliği gibi bir durum olmamasına rağmen kat ihtarının tebliğ edilmeden iade edilmesi üzerine, kart hamili, icra takibiyle temerrüde düşmüş sayılır ve kat tarihinden takip tarihine kadar geçen süre için faizsiz anapara bakiyesi üzerinden temerrüt faizi değil, kredi faizi tahakkuk ettirilmesi gerekir. Nitekim, Yargıtay Hukuk Genel Kurulu’nun 10.04.2002 tarihli kararında bu husus vurgulanarak, kat ihtarının tebliğ edilemediği hallerde alacak miktarına takip tarihine kadar temerrüt faizi değil, kredi faizi yürütülmesi gerektiği kabul edilmiştir: “*Kat ihtarının borçluya usulüne uygun olarak tebliğ edilmediği dosya kapsamı ile sabit olduğuna göre taraflar arasındaki sözleşmenin takip tarihine kadar ayakta olduğunun kabulü gerekir. Bunun sonucu olarak da alacaklı bankanın hesabın kat tarihinden takip tarihine kadarki dönem için akdi faiz talep etme olanağı bulunmaktadır. Yine takip talebinde istenen faizin direnım (temerrüt) faizi olarak adlandırılması tek başına kat ihtarının tebliğ edilmemesi nedeniyle kat işleminden ancak takip ile haberdar olan borçludan aradaki dönem için akdi faiz istenmesine engel teşkil etmemelidir. Daha açık bir ifadeyle; Bankanın hesabın kat edildiğine ve asıl alacağın o zamana kadar işlemiş akdi faiziyle birlikte hesaplandığı miktarın ödenmesi gerektiğine ilişkin ihtarnamesi borçluya tebliğ edilemediğine, sözleşmede temerrüt için ihtarın aranmadığına ilişkin özel bir hüküm de bulunmadığına göre borçlu temerrüde düşmüş kabul edilemeyeceğinden alacaklının isteyebileceği faiz elbette temerrüt*

⁸ *Davacı, davalı banka ile aralarında düzenlenen 24.06.1997 tarihli kredi kartı üyelik sözleşmesi gereği kullanarak borçlandığı miktarı alacaklı bankaya ödememiş ve banka tarafından hesap 22.05.1998 tarihinde kat edilmiştir. Davacı alacaklı tarafından Gebze 6. noterliğinden 22.05.1998 gün ve 21.538 yevmiye sayılı davalıya muhatap ihtarnamesinde kredi kartı hesabının 22.05.1998 tarihi itibarıyla kat edilerek sözleşmenin feshedildiği, bu tarihteki borcun 247.198.114 TL olduğu, vs. bildirilmiş, bu ihtarname ekinde hesap özeti de gönderilmiş, muhatap adresten ayrıldığından muhatabına tebliğ edilememiştir. Şu durumda ihtarname usulüne tebliğ edilmediğinden direnım faizi uygulanmasına olanak bulunmadığı açıktır (Y. HGK. Tarih: 10.04.2002, E. 2002/19-266 K. 2002/264). Davacı banka tarafından hesabın kat'ına ilişkin olarak davalıya keşide edilen ihtarnamenin tebliğ edilmeden iade olduğu anlaşılmaktadır. Bu nedenle davalının takip tarihi itibarıyla temerrüde düştüğünün kabulü gerekir (Y. 19. HD. Tarih: 17.01.2002, E. 2001/3755 K. 2002/262) (yayımlanmamıştır).*

faizi değildir. Kat tarihinden takip tarihine kadar ayakta olan sözleşmede tarafların kararlaştırdığı faizin uygulanacağına kuşku bulunmamaktadır⁹.

III. Hesap Özetine İtiraz Hakkı

Kart hamili, kural olarak, üye işyeri ile arasındaki bedel ilişkisinden (Valutaverhaeltnis) kaynaklanan bir def'i veya itiraz ileri sürerek kartı çıkaran kuruma ödeme yapmaktan kaçınmaz¹⁰. Hamil, harcama belgesine attığı imza ile birlikte, kendisine bir edim sunulduğunu beyan etmektedir; buna karşın, daha sonra söz konusu edimin yerine getirilmediğinin ileri sürülmesi, bu beyana dayalı olarak ödeme yapan kurumu zor durumda bırakacaktır. Kötü ifadan kaynaklanan (satın alınan malın ayıplı çıkması gibi) def'i veya itirazların üye işyerine karşı ileri sürülmesi gerekir¹¹. Bu itiraz üzerine, üye işyeri, alacak belgesi adı verilen bir belge düzenleyerek harcama belgeleriyle birlikte kartı çıkaran kuruma ibraz edecektir. Kurum, bu alacak belgesinde yer alan tutarı kart hamilinin hesabına alacak olarak kaydeder ve daha sonraki harcama bedellerinin ödenmesinde dikkate alır.

Buna karşılık, kart hamili ile üye işyeri arasında geçerli bir bedel ilişkisinin olmadığı hallerde, bu konudaki def'i veya itirazların kartı çıkaran kuruma yöneltilebileceği şüphesizdir¹². Bu durum, özellikle, kredi kartının üçüncü bir kişi tarafından kullanıldığı, harcama belgesinin üye işyeri görevlileri tarafından sahte olarak düzenlendiği veya imzalar arasında bir benzerliğin bulunmadığı hallerde söz konusu olur. Bu tür durumlarda kartı çıkaran kuruma yöneltmiş geçerli bir ödeme talimatı olmadığından, üye işyerine yapılan ödemenin riski kuruma ait olur ve bu ödenen tutarlar, kart hamiline kusur isnat edilebileceği haller dışında, yalnızca üye işyerinden talep edilebilir¹³.

Bu noktada, hesap özeti yazılı harcamaların gerçek olup olmadığını ispat yükünün kime düştüğünü belirlemek gerekir. Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 18.12.1992 tarihli kararına konu oluşturan olayda, kart hamili, harcama tutarlarını ödememiş ve kendisinin borçlu olduğunu ispat için de bankanın harcama belgesini ibraz etmesi gerektiğini iddia etmiş, ancak, Yargıtay, bu durumda, harcama belge-

⁹ Y. HGK. Tarih: 10.04.2002, E. 2002/19-266 K. 2002/264 (yayımlanmamıştır).

¹⁰ Schönte, H.; Das Kreditkartengeschäft in Bank- und Börsenrecht, 2.Auflage, München 1976, s.344; Zahrt, C.; Die Kreditkarte unter privatrechtlichen Gesichtspunkten, NJW 1972, s.1079; Eckert, J.; Zivilrechtliche Fragen des Kreditkartengeschäfts, WM 1987, s.167; Hamann, H.; Die Universalkreditkarte, Berlin 1991, s.110 vd.

¹¹ Kümpel, S.; Bank-und Kapitalmarktrecht, 2.Auflage, Köln 2000, s.681.

¹² BGH, Urt.v. 02.05.1990, WM 1990, s.1059; LG Berlin, Urt.v. 30.10.1985, WM 1986, s.1469; Kümpel, s.681.

¹³ Y. 19.HD. Tarih: 24.04.2000, E.2000/1345 K.2000/3123 (Kostakoğlu, C.; Bankalar Kanunu Şerhi-Banka Kredi Sözleşmelerinden Doğan Uyuşmazlıklar ve Akreditif, 4. bası, İstanbul 2003, s.1416).

sini ibraz etmesi gereken tarafın kart hamili olduğunu ve harcama belgeleri ibraz edilmese bile bankanın kendi defter ve kayıtlarından istifade ederek borcun varlığını ve ödenmemiş olduğunu ispat edebileceğini şu ifadelerle açıklamıştır: “... Visa kartı üyelik sözleşmesi gereğince, kart hamili, itirazını harcama belgelerine dayandırmak zorundadır. Harcama belgeleri ibraz edilmezse, sözleşmenin 19. maddesine istinaden bankanın kayıtları esas alınır. Yapılan bilirkişi incelemesi sonucuna göre karar verilmesi yerindedir”¹⁴. Yargıtay, bu hatalı görüşten daha sonradan dönmüş ve alacak iddiasında bulunan kredi kartı kurumunun alacağının varlığını ispatla yükümlü olduğunu hükme bağlamıştır. Gerçekten, Yargıtay 19. Hukuk Dairesinin 27.11.2000 tarih ve E. 2000/5291 K. 2000/8085 sayılı kararında, “davalı taraf kendilerine gönderilen hesap bildirim cetvellerindeki bazı harcamaların taraflarından yapılmadığını davacı bankaya 15.9.1997, 17.12.1997 tarihli ihtarlar ve 14.7.1997 tarihli dilekçe ile bildirerek itiraz etmiştir. Yargılama aşamasında ise bu harcamalara ilişkin harcama belgelerindeki imzaların kendilerine ait olmadığını belirterek bu yönde araştırma yapılmasını talep etmişlerdir. Kredi sözleşmesinde, banka defter ve kayıtlarının kesin delil olacağı yönü kararlaştırılmış ise de defter kayıtlarının dayanağı belgelerle birlikte delil olma özelliği taşıyacağı gözetilip, bu yoldaki davalılar itirazları da dikkate alınarak bankaya harcama belgelerini (slipler) ibraz ettirilip üzerinde inceleme yaptırılması anılan belgelerdeki imzaların davalılara ait olmadığını anlaşılması halinde harcamaların yapıldığı üye işyerlerinin gerekli özeni göstermemeleri ve üzerine düşen edimleri gerektiği gibi yerine getirmemeleri ile bir kusur ve sorumluluklarının bulunup bulunmayacağı hususlarının karar yerinde tartışılarak uygun sonuç dairesinde bir karar verilmesi gerekirken yetersiz inceleme ile yazılı şekilde hüküm kurulması isabetli görülmemiştir”. Bu kapsamda, kart hamilinin imzasını taşıdığı belgelemeyen işlemlerden dolayı kart hamilinin sorumluluğuna gidilmesi de mümkün değildir. Yargıtay 19. HD. Tarih: 23.02.2000, E. 1999/7576 K. 2000/1284 sayılı kararına göre, “kredi kartı üyelik sözleşmesinin 18. maddesi uyarınca, uyumsuzluk halinde banka defter ve kayıtlarının kesin delil teşkil etmesi, ancak bu kayıtların dayanağı belgelerin varlığı halinde mümkündür. Olayda, davacı harcamalara itiraz etmiş, davalı banka ise kayıtlarında yazılı bir kısım harcamalarla “ilgili belgeleri (slipleri) ibraz edememiştir. Bu durumda mahkemece belge ile kanıtlanan harcamalar gözetilerek davalı bankanın alacağının belirlenip, davacının yaptığı ödemeler de gözetilerek uygun sonuç dairesinde bir karar vermek gerekirken, bu yön gözetilmeden yazılı şekilde hüküm kurulmasında isabet görülmemiştir”¹⁵.

¹⁴ Y. 11.HD. Tarih:18.12.1992, E.1992/6415 K.1992/11491 (Batider, C.XVII, S.1, s.134-135).

¹⁵ Karar için bkz. *Kostakoglu*, s.1431-1432.

Öte yandan, kredi kartı kurumu tarafından gönderilen hesap özetlerine itiraz edilmemesi halinde, İİK.m.68b uyarınca kesinleşmiş hesap özetine dayalı takip yapıp yapılamayacağı sorusuyla da karşılaşılabilir. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 13.03.2002 tarihli kararında¹⁶ da hükme bağlandığı gibi, İİK.'nun 68b maddesi gereğince, kredi sözleşmeleri ve bunlarla ilgili süresinde itiraz edilmemiş hesap özetleri ile krediyi kullandıran tarafından usulüne uygun düzenlenmiş diğer belge ve makbuzlar, bu kanunun 68. maddesinin 1. fıkrasında belirtilen belgelerden sayılır¹⁷. Hemen belirtelim ki, kredi kartı hamilinin bir aylık süre içinde hesap özetine itiraz etmesi veya bu itiraz süresi dolmadan icra takibine başlanması halinde, hesap özeti kesinleşmiş sayılamayacağından, icra takibine itiraz eden borçlunun itirazının kaldırılmasını talep etmek mümkün değildir¹⁸.

¹⁶ *İcra takibine yapılan kısmi itirazın kaldırılmasına yönelik uyuşmazlıkta davacı banka kredi kartı sözleşmesinden doğan ve 09.09.1999 tarihi itibarıyla 412.944.023 TL olan alacağının ödenmesi için borçluya 30.09.1999 tarihinde ihtarname göndermiş, ihtarname usulüne uygun olarak tebliğ edilmiştir. İhtarnameye borçlu bir aylık süre içinde itiraz etmemiştir. Bu durumda itiraz edilmeyen hesap özeti İİK'nun 68. maddesi 1. fıkrasında yazılı imzası ve borcu ikrar edilmiş bir belge niteliğini kazanmıştır. Alacaklı banka yapmış olduğu icra takibinde alacak kalemlerindeki miktarları farklı göstermiş ve borçludan 527.627.524 TL alacak talebinde bulunmuştur. Toplam alacak içerisinde bulunan 116.557.104 TL ana alacağa icra dairesinde borçlu itiraz etmemiş diğer alacak kalemlerine itirazda bulunmuştur. Banka kredi sözleşmelerinden doğan uyuşmazlıklarda alacaklı kredi alacağı için hesabın işlediği süreçte hesabın kat edilip usulüne tebliğ edildiği tarihe kadar olan dönem içinde Türk Ticaret Kanunu'nun 8. maddesi ve sözleşme hükümlerine göre hesaplanacak faizin fer'ileri ile birlikte tahsilini talep etmesi mümkündür. Talep edilecek olan bu faiz "Akdi faiz" olarak nitelendirilmektedir. Hesabın kat edilip, bu hususun usulüne uygun bir şekilde borçluya bildirilmesinden sonra ise temerrüt faizi işlemeye başlayacaktır. Mercice, hesabın kat tarihi itibarıyla bulunan ve muaccel olan borcun ödenmesi için yapılan ihbar tarihine kadar olan süreye hiçbir faiz uygulanmayarak akdi faizin hesaplanmaması, o dönem yönünden kredi borcunun faizsiz olduğunu gösterir ki, bu da sözleşme hükümlerine göre mümkün değildir (Y. HGK. Tarih : 13.03.2002, E. 2002/12-113 K. 2002/184) (yayımlanmamıştır).*

¹⁷ *Takip kredi kartı sözleşmesine dayalıdır. İİK.'nun 68/b maddesi gereğince kredi sözleşmeleri ve bunlarla ilgili süresinde itiraz edilmemiş hesap özetleri ile krediyi kullandıran tarafından usulüne uygun düzenlenmiş diğer belge ve makbuzlar bu kanunun 68. maddesinin 1. fıkrasında belirtilen belgelerden sayılırlar. Hesap kat ihtarının tebliğ tarihinden itibaren 68/b maddesi 2. fıkrasında belirtilen 1 aylık süre geçmeden takibe geçildiğinden takip dayanağı belgeler takip tarihi itibarıyla aynı yasanın 68. maddesinde sayılan belge niteliğini kazanmamıştır. Alacaklının itirazın kaldırılması isteminin bu nedenle reddine karar vermek gerekirken, hesap kat ihtarı itiraz edilmeden kesinleştiği halde mercüce kefile ait kredi kartı başvuru formunda bulunan imzanın inkâr edildiğinden ve kefalet limitinin belirli olmadığı için geçerliliği görülmediğinden bahisle istemin reddine karar verilmesi isabetsiz ise de, sonucu doğru mercii kararının onamasına karar verilmesi gerekmştir (Y. 12. HD. Tarih: 18.02.2003, E. 2003/446 K. 2003/2759) (yayımlanmamıştır).*

¹⁸ *Borçlu hakkında kredi kartı sözleşmesi nedeniyle genel haciz yolu ile takip yapılmıştır. İİK.nun 68/b maddesi koşullarında borçluya hesap özeti tebliği üzerine yasal süresi içerisinde borçlu tarafça itiraz edilmiştir. Hal böyle olunca takip dayanağı belge İİK.nun 68. maddesinde belir-*

IV. Kredi Kartı Borcunun Ödenmemesinin Sonuçları

Hesap özetinde bildirilen tarihe kadar kredi kartı borcunun kısmen veya tamamen ödenmemesi halinde, kredi kartı kurumunun gecikme bedeli ve temerrüt faizi tahakkuku ile işlemiş faize yeniden faiz yürütülmesi sorunlarıyla karşılaşılabilir.

1. Gecikme Bedeli Talep Hakkı

Kredi kartı üyelik sözleşmesinde, hesap özetindeki asgari tutarın ödenmemesi halinde, temerrüt faizi dışında, ayrıca gecikme bedeli (ücreti) ödenmesi de kabul edilmiş olabilir¹⁹. Bu durumda, kart hamili, zamanında ödemediği harcama tutarlarına ilişkin olarak, temerrüt faizinin yanı sıra, gecikme bedeli de ödemek zorunda kalacaktır. Gecikme bedeli oranının sözleşmede gösterilmemiş olması halinde, aynı tarihte ve benzer olaylarda bankanın uyguladığı cari gecikme bedeli oranı esas alınır. Kredi kartı üyelik sözleşmesinde, gecikme bedeli oranı açıkça yazılmaksızın kredi kartı kurumuna tek yanlı olarak oran belirleme yetkisi verilmişse, bu yetkinin kullanılmasında MK.m.2'de ifadesini bulan dürüstlük kuralına uygun davranılması gerekir. Buna göre, gecikme bedeli oranının fahiş bir şekilde tespit edilmesi halinde, hakkın kötüye kullanılması gerekçesiyle hakim müdahalesi yoluna gidilmelidir. Örneğin, ülkemizde kredi kartı çıkaran bankaların uyguladığı gecikme bedeli oranları %4-10 aralığında değişmekte iken, bir bankanın %20 oranında gecikme bedeli oranı belirlemesi ve uygulaması MK.m.2'ye aykırı sayılmalıdır. Hemen belirtelim ki, 4822 sayılı Kanun'la 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'a eklenen m.10/A hükmü uyarınca, "dönemsel hesap özetinde yer alan asgari ödeme tutarının vadesinde ödenmemesi halinde; tüketici, 10 uncu maddenin (f) bendinde yer alan gecikme faizi dışında herhangi bir isim altında yükümlülük altına sokulamaz". Görüldüğü gibi, işbu düzenlemenin yürürlüğe girdiği tarihten sonra (14.06.2003), artık gecikme bedeli talep edilmesi mümkün değildir.

2. Temerrüt Faizi Talep Hakkı

Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un m.10/A hükmünce, "kredi veren tarafından tüketiciye gönderilen dönemsel hesap özetleri, 10 uncu maddenin ikinci fıkrasının (d) bendinde öngörülen ödeme planı hükmündedir. Dönemsel hesap özetinde yer alan asgari ödeme tutarının vadesinde ödenmemesi halinde; tüketici, 10 uncu maddenin (f) bendinde yer alan gecikme faizi dışında herhangi bir isim altında yükümlülük altına sokulamaz". Buna göre, hesap özetinde yazılı olan son

tilen nitelikte bir belge sayılamayacağından Mercice anlaşmazlığın çözümünü yargılamayı gerektireceğinden bahisle alacaklı isteminin reddine karar verilmesi gerekirken yazılı gerekçe ile itirazın reddine karar verilmesi isabetsizdir (Y. 11. HD. Tarih: 18.06.2002, E. 2002/11888 K. 2002/13076) (yayımlanmamıştır).

¹⁹ Y. 19.HD. Tarih: 25.10.1995, E.95/1145, K.95/8807 (Kostakoğlu, s.1436-1437).

ödeme gününde kredi kartı borcu asgari tutar açısından muaccel hale gelmiş sayılır. Böylece, kredi kartı kurumu hesaba asgari tutar üzerinden temerrüt faizi yürütme olanağına kavuşmakla birlikte, hesabı kat etme yetkisine sahip değildir.

Kredi kartı borcuna uygulanacak temerrüt faizi oranı, taraflar arasındaki kredi kartı üyelik sözleşmesi hükümlerine göre tespit edilir. Uygulamada genellikle temerrüt faizi oranını belirleme yetkisi, kredi kartını çıkaran kuruma bırakılmaktadır. Bu durumda, MK.m.2 sınırları içerisinde kalmak kaydıyla temerrüt faizi oranının kredi kartı kurumu tarafından tek yanlı olarak belirlenmesi geçerli sayılmalıdır. Bu konuda, Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 10.04.2002 tarihli kararında²⁰ da faiz oranını belirleme yetkisinin bankaya tanınmasının mümkün olduğu sonucuna varılmıştır: *"Bankalar tarafından normları önceden hazırlanıp kredi taleplisinin kabulü sonucu birlikte imzalanmak suretiyle akdedilen kredi sözleşmelerindeki hükümler kanunun tayin ettiği sınırlar içinde olmak koşulu ile tarafları bağlayıcı kabul edilir. Özel hukuk ilişkilerindeki sözleşme özgürlüğü kuralı, Borçlar Kanununun 19. ve 20. maddelerinde ifadesini bulan iki ayrı koşulla sınırlandırılmıştır. Bu açıdan bakıldığında borçlunun itirazı taraflar arasındaki sözleşmenin hukuksal niteliğine yönelik olmayıp, salt sözleşme nedeniyle hesaplanması gereken borcun miktarıdır. Taraflar arasındaki sözleşme hükümlerinin hukuken geçersizliği yönünde bir savunma getirilmemiştir. O halde uyumsuzlukta sözleşme hükümlerinin uygulanacağında kuşku bulunmamaktadır. Bu bağlamda; temerrüt faizi ve akdi faiz üzerinde durulmasında da yarar vardır. Temerrüt faizi en basit tanımlamasıyla para borcunun ödemede geciken borçlunun gecikme müddeti için alacaklıya ödemesi gereken faizi ifade eder. En önemli unsuru temerrüt olgusunun varlığıdır. Akdi faiz ise borcun kaynağına göre yapılan ayırım içerisinde yer alır ve genel ifadeyle taraflar arasında miktarı kararlaştırılan ve borcun doğduğu tarihten itibaren işlemeye başlayan faizdir. Bu faiz türünün kaynağı akit diğer söyleyişle sözleşme olup, hakkın kötüye kullanılmaması kaydıyla serbestçe kararlaştırılabilir".*

Ancak, faiz oranını tek yanlı olarak belirleme yetkisi, MK.m.2 uyarınca fahiş kazanç amacıyla kullanılamaz: "Davacı banka, taraflar arasında imzalanan visa kartı üyelik sözleşmesinin 20. maddesinde yer alan faiz oranlarında, yetkili merciler veya banka tarafından değişiklik yapılması halinde ihtara gerek kalmaksızın değişiklik tarihinden itibaren yeni faiz oranlarının uygulanacağına ilişkin hükmüne dayanarak, sözleşmenin 8. maddesinde temerrüt faiz oranı % 11 olarak belirlenmiş iken, hesabın katından sonra aylık % 28 oranında temerrüt faizi uygulanmıştır. Artan faiz oranlarının bankaca kredi borcuna uygulamasına olanak sağlayan bu sözleşme hükmü tarafların serbest iradeleri ile oluşturulduğundan, bu durumun BK.nun 19 ve 20. maddelerine aykırılık teşkil etmeyeceği kuşkusuzdur. Ancak,

²⁰ Y. HGK. Tarih: 10.04.2002, E. 2002/19-266 K. 2002/264 (yayımlanmamıştır).

sözleşmenin bu maddesi ile davacı bankanın iradesine bırakılan faiz oranını artırma ile ilgili yetkinin kullanılmasında objektif iyiniyet kuralları içinde davranılması MK.nun 2. maddesinin uyulması gereken emredici bir hükmüdür. Bu kuralın sonucu olarak bankanın fahiş kazanç amacı ile faiz oranını tek yanlı artıma yetkisine dayanarak haklı görülmeyecek bir orana yükseltmesi objektif iyiniyet kuralları ile bağdaşmayacağından, sözleşmedeki anılan bu hükmün uygulanmasında kredi müşterisinin MK.nun 2. maddesinin koruması altında bulunduğu kabulü gerekir. Bir başka deyişle bankanın kendisine duyulan güvene aykırı davranışı bulunup bulunmadığının saptanması gerekir”²¹.

Hemen belirtelim ki, kredi kartı borcuna uygulanacak olan temerrüt faizi oranını belirleme yetkisi, Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’la sınırlandırılmıştır. 4822 sayılı Kanun’la değişik Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’un m.10/f hükmü uyarınca, sözleşmede belirlenecek olan temerrüt faizi oranı, akdi faiz oranının %30 fazlasını aşamaz. Buna göre, kredi kartı çıkaran kurumlar, temerrüt faizi oranını sözleşmede açıkça göstermek zorunda oldukları gibi, temerrüt faizi oranı, kredi kartı borcunun taksitlendirildiği dönemlerde uygulanan cari faiz (kredi faizi) oranından en fazla %30 oranında fazla olabilecektir. Böylece, kredi faizi oranı aylık %5 iken, temerrüt faizi oranının %250-400 gibi yüksek oranlarda belirlenmesi kanuna aykırı olup, geçersiz sayılmalıdır. Zira, örnek olarak verilen aylık %5 oranındaki kredi faizi oranı yıllık bazda %60’a karşılık gelmekte olup, bu durumda, 4077 sayılı Kanun gereğince temerrüt faizi oranı en fazla %78 olabilecektir. Bu noktada temerrüt faizi oranının, kredi faizi oranına endekslenmesi sebebiyle kredi kartı kurumlarının hesabın kat’ından önce kredi faizi oranını artırmak suretiyle yüksek oranda temerrüt faizi talebiyle karşılaşılabilir. Sorunun çözümünde TKHK.m.10/A f.3 hükmünden yararlanılması mümkündür. Gerçekten, TKHK.m.10/A f.3 uyarınca, “kredi veren faiz artırımını otuz gün önceden tüketiciye bildirmek zorundadır. Kredi veren tarafından artırılan faiz oranı geriye dönük olarak uygulanamaz”. Görüldüğü gibi, kredi kartı ilişkisinde, kredi faizi oranına ilişkin artırımların 30 gün önceden bildirilmesi zorunlu olduğu gibi, yeni faiz oranının geçmişe dönük olarak uygulanması yasaktır. Dolayısıyla, kredi kartı kurumu, kredi faizi oranını ancak bir sonraki hesap döneminde geçerli olmak üzere (30 gün sonra) artırma yetkisine sahiptir. Ayrıca, kart hamili, “bildirim tarihinden itibaren en geç altmış gün içinde tüm borcu ödeyip kredi kullanmaya son verdiği takdirde faiz artışından etkilenmez” (TKHK.m.10/A f.3).

Hemen belirtelim ki, 4822 sayılı Kanun’la getirilen düzenlemelerin uygulanması bakımından, taraflar arasındaki kredi kartı üyelik sözleşmesinin kanundan önceki tarihli olmasının bir önemi yoktur. 4822 sayılı Kanun’un temerrüt faizi

21 Y. 19. HD. Tarih: 04.02.1997, E. 1996/3416 K. 1997/831 (yayımlanmamıştır).

oranının tespitine yönelik üst sınır getiren düzenlemesi, bu hükmün yürürlüğe girdiği 14.06.2003 tarihinden itibaren bütün kredi kartı sözleşmeleri bakımından hukuki sonuçlarını doğurur ve artık temerrüt faizi oranı, sözleşmede aksine düzenleme olsa bile, cari kredi faizi oranının %30 fazlasını aşamaz.

3. Faize Faiz Yürütülmesi

Kanuni faiz ve temerrüt faizine ilişkin 3095 sayılı Kanun'un 3.maddesi uyarınca, "kanuni faiz ve temerrüt faizi hesaplanırken mürekkep faiz yürütülemez. Bu konuya ilişkin Türk Ticaret Kanunu hükümleri saklıdır". Görüldüğü gibi, Türk Hukuku'nda²² işlemiş faizin anaparaya ilave edilerek yeniden faiz yürütülmesi kural olarak yasaktır. Bu kuralın istisnası, TTK.m.8/II'de öngörülmüş ve bu düzenlemeyle faize faiz yürütülmesine iki halde cevaz verilmiştir. TTK.m.8/II'ye göre, "üç aydan aşağı olmamak üzere faizin anaparaya eklenerek birlikte tekrar faiz yürütülmesi şartı, yalnız cari hesaplarla borçlu bakımından ticari iş mahiyetini haiz olan karz akitlerinde muteberdir". Kredi kartı ilişkisine bakıldığında, taraflar arasında bir cari hesap ilişkisinin mevcut olduğu kabul edilerek²³ faize faiz yürütülebileceği sonucuna varılabilir²⁴. Ancak, TTK.m.8'de öngörülen istisnanın uygulanabilmesi için, işlemiş faizin anaparaya ekleneceği hesap devresinin üç aydan aşağı olmaması gerekmektedir. Kredi kartlarında ise hesap devreleri, bir aylık süreleri kapsadığı için faize faiz yürütülmesi kanuna aykırı olacaktır. Buna karşılık, hesabın kat tarihine kadar işleyen kredi faizinin anaparaya eklenmesi ve toplam tutar (asıl alacak) üzerinden temerrüt faizi uygulanması mümkündür²⁵.

22 Faize faiz yürütülmesi yasağı, Alman Hukuku'nda da (BGB § 248 Abs.1) mevcuttur. Buna göre, işlemiş faizin anaparaya ilave edilerek yeniden faiz yürütülmesindeki anlaşmalar, mevduat hesabı ve bankacılık işlemleri alanı dışında, geçersizdir. Bu konuda ayrıntılı bilgi için *Bezzenberger*, T.; *Das Verbot des Zinseszinses*, WM 2002, 1617 vd.

23 *Zevkliler/Aydoğdu*, s.303.

24 Karş. Y.19.HD. Tarih: 13.05.1994, E.1993/5298 K.1994/4952 (*Kostakoğlu*, s.1401-1402).

25 *Taraflar arasındaki 8.1.1990 tarihli sözleşmenin 7. maddesinde, "satış belgelerine istinaden ve nakit çekme işlemlerinden ötürü, üye'nin hesabına yapılacak borç kayıtlarının bankaca belirlenecek tarihlerde 30 günlük devrelerle, ekstreye dökülerek bildirileceği, üye (davacı) nın Türkiye'de yaptığı harcamalarda, ekstrede bildirilen toplam borç tutarının en az % 20'sini (dilersen tamamını) ekstrede belirtilen son ödeme tarihine kadar yatırabileceği, toplam borcun % 20'sini hesabına yatırmadığı takdirde, ekstre tarihi olan hesap kesim tarihinden itibaren geciken asgari ödeme tutarı için % 8, 29 oranında, temerrüt faizi, KKDF, BSMV ve gecikme komisyonu talep edebileceği, asgari ödeme tutarının üzerindeki kısım için aylık % 7.77 kredi faizi ödeneceği" hükmü bağlanmıştır. Mahkeme, bankanın her ay normal faiz ve temerrüt faizlerini, varsa nakit çekme komisyonunu ana paraya ilave ederek faiz kapitalizasyonu yaptığını, bu şekilde faize faiz yürüttüğünü, kredi kartının geçerlilik süresince düz faiz yürütmesi gerektiğini kabul etmiştir. Oysa; sözleşmenin 7. maddesinde asgari ödenmesi gereken tutarın üzerindeki kısma uygulanması gereken faizin % 7,77 olduğu belirtilmiştir. Bu hükümde yer alan faiz, akdi faiz niteliğindedir o nedenle de borçluya ihtarname keşide edilerek temerrüde düşürül-*

Aynı şekilde, kredi kartı ilişkisinin geçerli olduğu dönemde işlemiş olan temerrüt faizine faiz yürütülmesi, BK.m.104/son hükmüne aykırı olup, geçersizdir. Gerçekten, BK.m.104/III uyarınca, “geçmiş günler faizinin tediyesinde temerrüt sebebiyle faiz yürütülemez”. Bu düzenleme emredici nitelik taşıdığından aksine anlaşma olsa bile, temerrüt faizinin bileşik faiz yöntemiyle hesaplanması mümkün değildir²⁶.

V. Kredi Kartı Borcundan Sorumluluk Taşıyan Kişiler

Kredi kartı borcunun ödenmemesi üzerine kredi kartı kurumu alacağın icra takibi yoluyla tahsili için icra takibine girişecektir. Bu kapsamda, kredi kartı hamilinin dışında, üyelik sözleşmesine ek kart hamili, kefil veya garanti eden sıfatıyla imza atan kişilere karşı icra takibi yapılması söz konusu olabilir.

1. Kart Hamilinin Sorumluluğu

Kredi kartı ilişkisinde ödenmeyen borçlardan dolayı kart hamilinin sorumlu olacağı kuşkusuzdur. Bu sorumluluk, kart hamilinin kredi kartıyla yaptığı alışveriş bedelleri, çektiği nakit avans tutarları ve işlemiş faizleri kapsar. Kart hamilinin sorumluluğunun herhangi bir limiti yoktur; hamil, kredi kartı limiti ne olursa olsun borcun tamamından sorumludur. Bu noktada, kart hamilinin talebiyle üçüncü kişilere verilen ek kartlarla yapılan harcamaları da asıl kart hamilinin ödemekle yükümlü olduğunu belirtmekte yarar vardır.

Kart hamilinin sorumlu olduğu alacak miktarı tespit edilirken, borçlu tarafından yapılan ödemelerin araştırılması ve borçtan mahsup edilmesi gerekir²⁷. Bu noktada, kredi kartı borcuna uygulanan faiz oranlarının tek yanlı olarak değiştirilebilirliği değiştirilemeyeceği sorusuyla karşılaşılabilir. Kredi kartı işlemlerinin sürekli bir borç ilişkisi doğurması nedeniyle faiz oranlarının sabit kalması düşünülemez. Bu çerçevede kullanılan krediye uygulanacak faiz oranının da günün koşullarına göre değiştirilmesi gerekir. Uygulamada kredi kartı üyelik sözleşmelerine konulan bir hükümle kredi kartı kurumuna tek yanlı olarak faiz oranında değişiklik yapma yetkisi tanınmaktadır. Yukarıda temerrüt faizi oranlarının tespiti konusunda açıklandığı üzere, kredi faizi oranını artırma yetkisini kullanılır-

mesi dolayısıyla ana paraya ilave edilerek temerrüt faizi yürütülmesinde yasaya aykırı bir yön bulunmamaktadır. Zira B.K.'nin 104/son ve 3095 sayılı Yasanın 3. maddesinde sadece geçmiş günler faizinin (temerrüt faizinin) tediyesinde temerrüt sebebiyle faiz yürütülemeyeceği öngörülmüştür. Bu düzenlemenin akdi faizi kapsamadığı kuşkusuzdur (Y. HGK. Tarih: 10.04.1996. E. 1996/19-56 K. 1996/248) (yayımlanmamıştır).

²⁶ Y. 12. HD. Tarih: 20.11.1997, E.12630 K.12995. Ayrıca bkz. *Türk. H.S.*; Temerrüt Faizi Bileşik Faiz Yöntemiyle Hesaplanabilir mi?, X. Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu, s.183 vd.

²⁷ Y. 19. HD. Tarih: 04.06.2002, E. 2001/6782 K. 2002/4384; Y. 19. HD. Tarih: 23.05.2002, E. 2001/6487 K. 2002/4010 (yayımlanmamıştır).

ken de kredi kartı kurumu serbest değildir. Gerçekten, 4077 sayılı Kanun'un m.10A/III hükmü uyarınca, "kredi veren faiz artırımını otuz gün önceden tüketiciye bildirmek zorundadır. Kredi veren tarafından artırılan faiz oranı geriye dönük olarak uygulanamaz. Tüketici bildirim tarihinden itibaren en geç altmış gün içinde tüm borcu ödeyip kredi kullanmaya son verdiği takdirde faiz artışından etkilenmez". Buna göre, kredi kartı faiz oranının artırılabilmesi için, bu işlemin en az otuz gün önceden kart hamiline bildirilmesi şarttır. Ayrıca, yeni faiz oranlarının geçmişe dönük olarak uygulanması da mümkün değildir(TKHK.m.10/A) ²⁸. Son olarak, kart hamili, bildirim üzerine kredi kartı borcunun tamamını en geç altmış gün içinde ödemek suretiyle faiz artışının uygulanmasını önleme olanağına da sahiptir.

28 Bu düzenlemeden önceki dönemde verilmiş olan Yargıtay kararları da aynı yöndedir: *Davacı banka, taraflar arasında imzalanan visa kartı üyelik sözleşmesinin 20. maddesinde yer alan faiz oranlarında, yetkili merciler veya banka tarafından değişiklik yapılması halinde ihtara gerek kalmaksızın değişiklik tarihinden itibaren yeni faiz oranlarının uygulanacağına ilişkin hükme dayanarak, sözleşmenin 8. maddesinde temerrüt faiz oranı % 11 olarak belirtilmiş iken, hesabın katından sonra aylık % 28 oranında temerrüt faizi uygulanmıştır. Artan faiz oranlarının bankaca kredi borcuna uygulanmasına olanak sağlayan bu sözleşme hükmü tarafların serbest iradeleri ile oluşturulduğundan, bu durumun BK.nun 19 ve 20. maddelerine aykırılık teşkil etmeyeceği kuşkusuzdur. Ancak, sözleşmenin bu maddesi ile davacı bankanın iradesine bırakılan faiz oranını artırma ile ilgili yetkinin kullanılmasında objektif iyiniyet kuralları içinde davranılması MK.nun 2. maddesinin uyulması gereken emredici bir hükümdür. Bu kuralın sonucu olarak bankanın fahiş kazanç amacı ile faiz oranını tek yanlı artıma yetkisine dayanarak haklı görülmeyecek bir orana yükselmesi objektif iyiniyet kuralları ile bağdaşmayacağından, sözleşmedeki anılan bu hükmün uygulanmasında kredi müşterisinin MK.nun 2. maddesinin koruması altında bulunduğu kabulü gerekir. Bir başka deyişle bankanın kendisine duyulan güvene aykırı davranışı bulunup bulunmadığının saptanması gerekir. Bu durumda MK.nun 2. maddesini doğrudan gözetmekle yükümlü olan mahkemece yapılacak iş, yukarıdaki açıklamalar doğrultusunda inceleme yapıp, kredi süreci gözetilerek bu suretteki yükselen faiz oranlarına göre bankanın haksız bir davranışta bulunup bulunmadığını saptamak ve hesabın kat edildiği tarihte banka alacağına ulaştığı miktar yönünden uzman bilirkişi kurulundan rapor alınarak varılacak uygun sonuç dairesinde bir karar vermektir (Y. 19. HD. Tarih: 04.02.1997, E. 1996/3416 K. 1997/831). Hükmüne uyulan Dairemiz bozma ilamında davacı bankanın faiz oranlarında bir artış yapmış ise bu artışın davalı borçluya bildirilip bildirilmediği ve artışın makul kabul edilebilecek bir ölçüde yapılmış olup olmadığının saptanması, asıl alacak yönünden talebin aşılmaması ve BK.nun 104/son maddesi de gözetilerek bir hüküm kurulması gerektiğine değinilmiştir. Mahkemece alınan ve hükme dayanak yapılan raporda, davacı bankanın kredi kartı hesaplarına uyguladığı akdi faiz oranının yıllık %117 olduğu sözleşmenin 10/6 maddesinde ise temerrüt halinde bankanın kurumsal kredilere uyguladığı azami faiz oranının %50 fazlası nisbetinde temerrüt faizi ödeneceği bu oranında %375 olduğu belirtilmiş ise de anılan raporda belirtilen görüş sözleşme hükümlerine aykırıdır. Bu nedenle konusunda uzman yeni bir bilirkişiden yukarıda açıklanan yönler gözetilerek, %117 oranındaki akdi faizin %50 fazlası olarak bulunacak temerrüt faizi üzerinden yapılacak hesaplama ile ilgili ayrıntılı rapor alınarak varılacak uygun sonuç dairesinde bir hüküm kurulmak üzere kararın bozulması gerekmektedir. (Y. 19. HD. Tarih: 07.03.2002, E. 2002/628 K. 2002/1555) (yayımlanmamıştır).*

2. Ek Kart Hamilinin Sorumluluğu

Kredi kartı borcundan dolayı, asıl kart hamilinin dışında, bu kişinin talebiyle ek kart verilen kişilerin de sorumluluğu gündeme gelebilir. Bu noktada, ek kart hamilinin kendi kartıyla yaptığı harcamalardan sorumlu olduğu kuşkusuzdur. Ancak, bu sorumluluğun kapsamına, asıl kart hamilinin yaptığı harcamaların da dahil olup olmayacağını incelemek gerekir. Gerçekten, uygulamada ek kart talebinde bulunan kişilerin de, kredi kartı üyelik sözleşmesine imzası alınmakta ve kredi kartı borcunun ödenmemesi üzerine ek kart hamilinden hem asıl kart hem de ek kart borcunun ödenmesi talep edilmektedir. Bu talebin hukuki dayanağını ise, kredi kartı üyelik sözleşmelerinde yer alan ve “müşterek- müteselsil borçluluk” öngören düzenlemeler oluşturmaktadır. Buna göre, sözleşme hükmüyle ek kart hamilinin asıl kart hamiliyle birlikte müteselsil şekilde her iki kredi kartı borcundan da sorumluluk taşıdığı öngörülmektedir. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu’nun 11.02.1998 tarihli kararında da vurgulandığı üzere, “*BK.nun 18. maddesine göre sözleşmelerin tarafların gerçek iradelerine uygun şekilde yorumlanması ve ona göre değerlendirilmesi gerekir. Sözleşmeye ek kart hamili olarak imza koyan davalının asıl kart hamilinin yaptığı harcamalardan müteselsil borçlu olma iradesiyle B.K.nun 141. maddesinde öngörüldüğü biçimde bir yükümlülük altına girdiği düşünülemez*”²⁹. Dolayısıyla, ek kart hamilinin sorumluluğu, sadece kendi kartından kaynaklanan borç ile sınırlı olup, asıl karta ilişkin borçlardan dolayı ek kart hamili sorumlu tutulamaz³⁰.

3. Kredi Kartı Borcuna Şahsi Teminat Verenlerin Sorumluluğu

Uygulamada, kredi kartı alacağını güvence altına almak amacıyla kredi kartı üyelik sözleşmelerine genellikle “müteselsil kefil” veya “garanti eden” adıyla kişisel teminat alınabilmektedir. Kredi kartı borcunun ödenmemesi üzerine çoğu kez kredi kartı çıkaran kurumlar, borca kişisel teminat veren bu kişilere müracaatla alacağı tahsil yoluna gitmektedir. Kredi kartıyla yapılan harcamalarla ilgisi olmayan ve dostane gayelerle sözleşmeye imza koyan bu kişilerin sorumluluğunu ayrıca incelemekte yarar vardır.

a) Kefillerin Sorumluluğu

Kredi kartı üyelik sözleşmesinde kart hamilinin dışında, “müşterek borçlu ve müteselsil kefil”³¹ adıyla borcu ödemeyi taahhüt eden kişilerin de borçtan sorum-

²⁹ Y. HGK Tarih: 11.02.1998, E. 1998/19-90, K. 1998/10 (yayımlanmamıştır)

³⁰ Aynı yönde bkz. Y. 12. HD. Tarih: 18.01.2002, E. 2001/22010 K. 2002/679; Y. 13. HD. Tarih: 11.12.1995, E.10155 K.11050; Y. 19. HD. Tarih: 21.02.2000, E.1999/6745 K.2000/220 (yayımlanmamıştır).

³¹ *Davalı her ne kadar davacı banka ile dava dışı E. Doğan arasında akdedilmiş olan kredi kartı üyelik sözleşmesine “müşterek ve müteselsil borçlu” olarak imza koymuş ise de adı geçen da-*

luluğu söz konusu olabilmektedir. Ancak, kart hamilinden farklı olarak kefillerin sorumluluğu, kredi borcunun tamamını değil, belirli bir kısmını kapsar. Diğer bir deyişle, kefillerin kredi kartı borcundan sorumlu tutulabilmesi için, bazı şartların yerine getirilmesi şart olduğu gibi, bu sorumluluğun sınırlı sorumluluk niteliği taşıdığını da unutmamak gerekir.

aa) Kefaletin Geçerlilik Şartları

Borçlar Kanunu'nun 483.maddesinde tanımlanan kefalet, alacaklıya karşı borçlunun borcunu ödememesi halinde bu borçtan şahsen sorumlu olma taahhüdünü içeren bir sözleşmedir³². Kefalet sözleşmesi, alacaklı ile kefil arasında yapılan bağımsız bir sözleşme niteliği taşır ve asıl borçlunun borcunu ödememesi halinde alacaklıya alacağını tahsil yönünde bir teminat sağlar. Kefilin borcu fer'i nitelik taşıdığından, kefilin sorumluluğu, asıl borçludan daha ağır olamayacağı gibi, borç, asıl borçlu açısından muaccel olmadan kefile karşı da muaccel olmaz. Asıl borcun herhangi bir nedenle ortadan kalkması, aynı zamanda kefilin de sorumluluğunu sona erdirir.

BK.m.483 vd. hükümlerinde, kefalet taahhüdünün geçerliliği, bazı şartların yerine gelmesine bağlı tutulmuştur.

aaa) Sözleşmenin Yazılı Şekilde Yapılması

BK.m.484'e göre, kefaletin geçerli olabilmesi için, sözleşmenin yazılı şekilde yapılması şarttır. Diğer bir deyişle, sözlü şekilde yapılan kefalet sözleşmesi herhangi bir yükümlülük doğurmaz. Bu şekil şartının amacı, çoğu kez herhangi bir karşılık olmaksızın dostane ilişkiler çerçevesinde asıl borçlunun borcunu ödeyeceği düşüncesiyle yükümlülük altına giren kefil, daha iyi düşünmeğe sevk etmek ve üstlendiği tehlikenin boyutu hakkında onu uyarmaktır³³. Bu nedenle, kefalet sözleşmesinin yazılı şekilde yapılma zorunluluğu, bir ispat şekli değil, geçerlilik şeklidir³⁴. Dolayısıyla, yazılı şekle uymadan yapılan kefalet sözleşmesi geçersiz

valiya çekilen 11.10.1996 tarihli ihtarnamede, davalının sözleşmeye kefaleti nedeniyle müteselsil sorumluluğundan bahsedilmiş olduğu gözetilerek davalının sözleşmenin kefil olduğunun kabulüyle yazılı şekilde hüküm kurulmasında bir isabetsizlik bulunmamaktadır (Y. HGK. Tarih: 18.11.1998, E. 1998/19-811, K. 1998/818) (yayımlanmamıştır).

32 Bkz. *Tandoğan, H.*; Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, C.II, 3. Bası, Ankara 1987, s.693 vd.; *Reisoğlu, S.*; Türk Hukukunda ve Bankacılık Uygulamasında Kefalet, Ankara 1992, s.1 vd.

33 *Tandoğan, s.740.*

34 *Kefillerin sorumluluğunu düzenleyen BK. 484. maddesi uyarınca kefalet akdinin geçerliği için, yazılı şekilde yapılmış olması ve kefilin sorumlu olacağı muayyen miktarın açıkça gösterilmesi şarttır. Borçlar Kanununun 11. maddesinde, kanunda açıklık olmadıkça akdin geçerliliğinin hiçbir şekil koşuluna tabi bulunmadığına değinildikten sonra ikinci fıkrasında, kanunun emrettiği şekle riayet olunmadan yapılan akdilerin geçerli (sahih) olamayacağı hususu belirtilmiştir. Akinin sıhhatinin şekle tabi kalındığı hallerde, kanunun öngördüğü şekilde yapılmayan*

olup, kefil, şekil eksikliğinin farkına varmaksızın sözleşmenin geçerli olduğunu sanarak alacaklıya ödemede bulunsa bile, ödediği tutarı BK.m.62 gereğince sebepsiz zenginleşme davasıyla geri isteyebilir. Buna karşılık, icra tehdidi altında ödemede bulunan kefil, kendi isteği ile ödeme yapmış sayılmayacağından, İİK.m.73 çerçevesinde istirdat davası açma hakkına da sahiptir³⁵.

Kefalet sözleşmesine ilişkin şekil şartının yerine getirilmiş sayılması için, adi yazılı şekil yeterli olup, sözleşmenin resmi şekilde yapılması gerekmez. Bu açıdan, sözleşmenin matbu şekilde basılmış olması, bir başkası tarafından yazılmış olması, alacaklının imzasını taşıması³⁶ veya sözleşmede bazı kısımların boş bırakılmış olması kefaletin geçerliliğini etkilemez. Hatta kefilin boş bir kağıdı imzalayarak alacaklıya teslim etmiş olması halinde dahi, bu taahhüt geçerli sayılır. Sözleşmenin sonradan anlaşmaya aykırı olarak doldurulmuş olması durumunda, kefil bu hususu ispat ederek taahhüdün geçersiz olduğunu ileri sürebilir³⁷. Ancak, sözleşmedeki boşlukların anlaşmaya aykırı doldurulduğuna ilişkin iddianın, HUMK.m.290 uyarınca yazılı delille ispatı gerekir³⁸. Metindeki yazı ve kalem farklılıklarından hareketle sözleşmenin anlaşmaya aykırı düzenlendiği sonucuna varılamaz³⁹.

akitler geçersiz bulunduğundan bu yönün mahkemece kendiliğinden gözetilmesi gerekmektedir (Y. 19. HD. Tarih: 13.04.1999, E. 1999/1901 K. 1999/2434) (yayımlanmamıştır).

35 *Tandoğan*, s.741.

36 Y. 19. HD. Tarih: 24.02.2000, E. 1999/7005 K. 2000/1340 (yayımlanmamıştır).

37 *Tandoğan*, C.II, s.748.

38 *B.K'nun 484.maddesi uyarınca kefalet akdinin geçerli olabilmesi için akdin, yazılı ve sorumlu olunacak miktarın açıkça belirtilmiş olması ya da 14.4.1944 tarih ve 14-13 sayılı içtihatı birleştirme kararında değinildiği gibi sözleşmeden böyle bir miktarın anlaşılmasının mümkün olması koşuluna bağlıdır. Davalı sözleşmede kefalet limitinin yazıldığı sonradan davacı tarafından doldurulduğunu savunmuştur. Davalı tarafından ibraz edilen sözleşme örneğinde kefalet miktarının gösterilmemiş olduğu gibi davalı tarafından yaptırılan tespit de sözleşmede kefalet miktarının belirtilmediği anlaşılmaktadır. Bu yönler üzerinde durularak geçerli bir kefalet aktinin olup olmadığı saptanıp sonucuna uygun bir karar verilmesi gerekirken eksik inceleme sonucu yazılı gerekçe ile karar verilmesi isabetsiz görülmeyip hükmün bozulması gerekmiştir (Y. 19. HD. Tarih: 07.06.2002, E. 2002/159 K. 2002/4444) (yayımlanmamıştır).*

39 *İcra takibinin ve davanın dayanağını teşkil eden sözleşme, davalı tarafından kefil sıfatı ile imzalanmış ve limit 2.000.000.000.-TL olarak belirlenmiştir. Limit miktarını gösteren kısmın sonradan doldurulduğu yolundaki davalı iddiasının yazılı delil ile kanıtlanması gerekir. Sözleşmenin doldurulmasında farklı renkte ve tonda kalemlerin kullanılması sözkonusu limit miktarının sonradan yazıldığına kanıtı olamaz. O halde mahkemece, davalının sözleşmenin limit kısmının boş olarak imzalandığı ve düzenlenme anında geçersiz olduğu iddiasını usulüne uygun delil ile kanıtlayamadığı gözetilerek davanın esaslı incelenip, varılacak uygun sonuç dairesinde bir karar verilmek gerekirken yazılı olduğu şekilde hüküm kurulması doğru görülmemiştir (Y. 19. HD. Tarih: 29.01.2001, E. 2000/6924 K. 2001/665) (yayımlanmamıştır).*

Kefalet sözleşmesinin, kefilin başka birine ait borca yönelik olarak yükümlük altına girdiğini gösteren bir beyanı içermesi şarttır. Yargıtay 19. Hukuk Dairesi'nin 18.10.1994 tarihli kararında da belirtildiği üzere, kredi kartı başvuru formunu reşit oğlu adına vekaleten imzalayan kişinin, kredi kartı ile yapılan harcamadan ve kullandığı krediden dolayı kefaleten sorumlu tutulması olanaksızdır⁴⁰. Bu bakımdan, kefalet taahhüdünün hangi borca ilişkin olduğu sözleşmede gösterilmiş olmalıdır. Sözleşmede “kefil veya müteselsil kefil” terimlerinin kullanılması şart değildir; sözleşme metnindeki ifadelerden tarafların kefaleti amaçladıkları tespit edilebiliyorsa, kefalet sözleşmesinin geçerli olduğu sonucuna varmak gerekir. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 18.11.1998 tarih ve E. 1998/19-811, K. 1998/818 sayılı kararında da vurgulandığı üzere, taraflar arasındaki sözleşmede, kefalet yerine “müşterek ve müteselsil borçlu” ifadelerinin kullanılması ya da “müteselsil kefil ve müşterek borçlu” terimlerinin birlikte yazılması⁴¹ kefalet ilişkisinin niteliğinde bir değişiklik meydana getirmez.

bbb) Kefalet Limitinin Belirli Olması

Kredi kartı borcuna kefil olan bir kişinin bu taahhüdünün geçerli olabilmesi için, kefilin sorumlu olduğu tutanın (kefalet limitinin) belirlenmiş olması veya sözleşmeden böyle bir limitin anlaşılabilir olması⁴² da gerekir (BK.m.484). Buna göre, kefil, kredi kartı borcunun tamamından değil, kredi kartı üyelik sözleşmesinde yazılı olan kefalet limiti ile sınırlı olarak sorumluluk taşır⁴³. Diğer bir deyişle, kefil, kredi borcunun kefalet limitini aşan kısmından sorumlu tutulamaz. Kefilin sorumluluğu kefalet limitiyle sınırlı olmakla birlikte, kefil bu limit dışında kendi temerrüdünün hukuki sonuçlarından da sorumludur. Kefil, kendisine yapılan ihtarla rağmen ödemede bulunmamakla

40 Y.19.HD. Tarih: 18.10.1994, E.93/9529, K.93/9595 (Kostakoğlu, s.1401).

41 Y. 19.HD. Tarih: 01.06.1994, E. 93/5935, K. 94/5335 (yayımlanmamıştır)

42 Y. İBK. Tarih : 14.04.1944, S.14/13 (Tepeci, Notlu ve İzahlı Borçlar Kanunu, Ankara 1949, s.617-618).

43 Davalı banka ile dava dışı H. arasında imzalanan kredi kartı üyelik sözleşmesinde davacı müteselsil kefil olup, davasını kefalet limiti belli olmadığından sözleşmenin geçersizliğine dayandırmıştır. BK.nun 484. maddesinde kefalet aktinin yazılı şekilde yapılmasının yanı sıra kefilin sorumlu olacağı muayyen miktarın açıkça gösterilmesi gerektiği de öngörülmüştür. Kefilin sözleşmeye göre kefalet ettiği miktarı açıkça bilmesi ya da 12.04.1994 tarih ve 14-13 sayılı İçtihatı Birleştirme Kararı uyarınca kefalet senedinden böyle muayyen bir miktarın anlaşılmasının mümkün olması gerekmekte olup, BK.nun 484. maddesinde öngörülen koşullara uyulmaması hali aktin geçersizliği sonucunu doğurur. Somut olayda kredi limit kodu (5) olarak gösterilmiştir. Mahkemece davalı bankadan 5 kodunun neye istinaden 250.000.000 TL.yi ifade ettiğinin bildirildiği, davacının sözleşme yapıldığında bu rakamın ifade ettiği değeri bilip bilmediği, bu hususun bankaca davacıya tebliğ edilip edilmediği hususları sorularak varsa bu konudaki deliller ibraz edildikten sonra sonucuna göre hüküm kurulması gerekirken eksik incelemeyle dayalı olarak yazılı şekilde karar verilmesi bozmayı gerektirmiştir (Y. 11. HD. Tarih: 07.05.2002, E. 2002/630 K. 2002/4497) (yayımlanmamıştır).

temerrüde düşmüş sayılır ve artık kefalet limitine ilave olarak bu limit üzerinden hesaplanacak olan temerrüt faizini de ödemekle yükümlüdür⁴⁴.

Sözleşmede kefalet limitinin yazılı olmadığı hallerde ise, kefilin sorumlu olduğu miktarın sözleşmede yazılı kredi limitini esas alarak belirlenmesi gerekir⁴⁵. BK.m.484 uyarınca, kefaletin geçerli olabilmesi için, kefilin sorumlu olduğu miktarın gösterilmesi şart olmakla birlikte, Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararıyla da kabul edildiği üzere, bu düzenlemenin amacı, kefilin sorumluluk taşıyacağı tutarı, sözleşmenin imzası sırasında bilerek kefalet taahhüdü altına girip girmeme kararını vermesini sağlamaktadır⁴⁶. Bu bakımdan, sözleşmede kefalet limiti yazılı olmasa bile kredi limitinden hareketle sorumlu olunan tutarın tespiti mümkündür. Böylece, kredi kartı hamiline tanınan kredi limiti, aynı zamanda kefilin sorumluluk limitini de gösterecektir⁴⁷. Kredi kartı ilişkisinin sürekli nitelik taşıması nedeniyle, uygulamada sözleşmelere herhangi bir limit yazılmamakta veya kredi borçlusuna tanınan kredi limiti günün şartlarına göre artırılmaktadır. Kredi kartı üyelik sözleşmesinde, kefalet limitinin yanı sıra kredi limiti de gösterilmemişse, kefalet taahhüdü geçersiz olur ve kefilin sorumluluğu yoluna gidilemez⁴⁸. Kredi kartı

44 Bu yönde bkz. Y. 19. HD. Tarih: 03.05.2002, E. 2001/4988 K. 2002/3350; Y. 19. HD. Tarih: 11.03.2002, E. 2001/5221 K. 2002/1613 (yayımlanmamıştır).

45 *Kefil, kefalet limiti ve kendi temerrüdünün hukuki sonuçlarından sorumludur. Somut olayda sözleşmede kefalet limiti yazılı değil ise de, sözleşme içeriğinden kullanılan kredi miktarı belli edilebiliyorsa kefalet limitinin bu miktar olduğunun kabulü gerekmektedir. Kredi sözleşmesi içeriğinden kullanılan kredinin 500.000.000.-TL olduğu anlaşılmaktadır. Bu durumda mahkemece, yukarıdaki açıklamalar dikkate alınarak bilirkişiden ek rapor alınıp davalı kefilin takip tarihi itibarıyla sorumlu olduğu alacak miktarı belirlenip varılacak uygun sonuç dairesinde bir karar verilmek gerekirken eksik inceleme ile yazılı şekilde hüküm kurulması doğru görülmemiştir* (Y. 19. HD. Tarih: 03.05.2002, E. 2001/4988 K. 2002/3350) (yayımlanmamıştır).

46 *Arkan, S.; Kredi Kartıyla İlgili Olarak Verilen Güvencenin Hukuki Niteliği* (HGK'nın 4.7.2001 Tarihli Kararının Eleştirisi, Bilgi Toplumunda Hukuk (Ünal Tekinalp'e Armağan), C.I, İstanbul 2003, s.990.

47 *Asıl uyumsuzluk kredi kartı sözleşmesinden dolayı kefilin sorumluluğunun ne miktarda olacağı hususundadır. BK'nın 484. maddesi hükmünde, kefalet sözleşmesinin geçerli olabilmesi için sözleşmenin yazılı olması ve kefilin sorumlu olacağı miktarın belirli olması şart koşulmuştur. Davaya konu kredi kartı sözleşmesinde kefilin sorumluluğunu düzenleyen bir hüküm bulunmamaktadır, anılan sözleşmenin 9 maddesinde, üyenin 30 günlük ekstre dönemleri içinde yapabileceği harcama ve/veya çekebileceği nakitler uluslararası kart için 10.000 USD veya muadili dövizle sınırlandırılmış ise de, bu miktar asıl borçlu için geçerlidir. Ne var ki, yukarıda belirtildiği gibi kefilin sorumluluğuna ilişkin sözleşmede özel bir hüküm bulunmadığına göre, kefilin sorumluluğu her aylık ekstre dönemi için 10.000 USD ile değil, sözleşme süresi boyunca azami 10.000 USD asıl borç ve kefilin temerrüde düşürüldüğü tarihten itibaren tahakkuk edecek faiz ve borcun diğer fer'ileriyle sınırlıdır. Aksinin kabulü kefaletin sınırsız hale getireceğinden hukuken olanaklı değildir.* (Y. 11. HD. Tarih : 28.05.2002, E. 2002/2649 K. 2002/5315) (yayımlanmamıştır).

48 Bu durumda, sözleşmeyle birlikte doldurulan kredi kartı başvuru formuna banka yetkililerince yazılan kredi limitinin, kefalet limitinin belirlenmesine esas alınması gerektiği akla gelebilir.

limitinin artırılması halinde ise, limit artırımlarından bilgisi olmayan kefilin sorumluluğu, kart hamiline kredi kartının verildiği ilk limit ile sınırlıdır, yani kefilin onayı olmadan yapılan limit artırımları, kefalet limitinde herhangi bir değişikliğe yol açmaz⁴⁹.

Öte yandan, sözleşmede kredi limitinin de yazılı olmadığı hallerde, kefalet limitini tespit etmek mümkün olmadığından, BK.m.484 uyarınca kefalet sözleşmesi geçersiz sayılmalıdır. Buna göre, kefilin sınırları belirli olmayan bir borçtan dolayı sorumlu tutulması mümkün değildir. Gerçekten, Y. 19. Hukuk Dairesi'nin 07.06.2002 tarih ve E. 2002/159 K. 2002/4444 sayılı kararında da vurgulandığı üzere, *"BK'nun 484.maddesi uyarınca kefalet akdinin geçerli olabilmesi için akdin, yazılı ve sorumlu olunacak miktarın açıkça belirtilmiş olması ya da 14.4.1944 tarih ve 14-13 sayılı içtihadı birleştirme kararında değinildiği gibi sözleşmeden böyle bir miktarın anlaşılmasının mümkün olması koşuluna bağlıdır. Davalı sözleşmede kefalet limitinin yazıldığını sonradan davacı tarafından doldurulduğunu savunmuştur. Davalı tarafından ibraz edilen sözleşme örneğinde kefalet miktarı gösterilmemiş olduğu gibi, davalı tarafından yaptırılan tespitte de sözleşmede kefalet miktarının belirtilmediği anlaşılmaktadır. Bu yönler üzerinde durularak geçerli bir kefalet akdinin olup olmadığı saptanıp sonucuna uygun bir karar verilmesi gerekirken eksik inceleme sonucu yazılı gerekçe ile karar verilmesi isabetli görülmeyip hükmün bozulması gerekmiştir"*.

bb) Asıl Borçluyu Takip Etmeden Kefile Başvurulamaması

Taraflar arasında geçerli olan bir kefalet sözleşmesinin mevcut olduğu hallerde, kredi kartı borcunun ödenmemesi üzerine asıl borçlunun dışında kefile başvuru ve takip hakkı da ortaya çıkar. Kefilin sorumluluğu ikinci derecede bir sorumlu-

Ancak, başvuru formu, henüz sözleşme aşamasında düzenlenmekle birlikte, bu başvurunun kabulünden sonra banka yetkililerince tahsis edilen ilk kredi limiti sözleşme eki niteliğindeki bu kısma daha sonradan yazılmaktadır. Sözleşmeye kefil olarak imza atan kişinin banka yetkililerince belirlenecek kredi limitini bilmesi mümkün olmadığından, kefaletin geçersiz olduğu sonucuna varmak gerekir. Nitekim Yargıtay 11. Hukuk Dairesinin 07.05.2002 tarih ve E. 2002/630 K.2002/4497 sayılı kararında da bu yöndedir: *"BK.nun 484. maddesinde kefalet akdinin yazılı şekilde yapılmasının yanı sıra kefilin sorumlu olacağı muayyen miktarın açıkça gösterilmesi gerektiği de öngörülmüştür. Kefilin sözleşmeye göre kefalet ettiği miktarı açıkça bilmesi ya da 12.04.1994 tarih ve 14-13 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararı uyarınca kefalet senedinden böyle muayyen bir miktarın anlaşılmasının mümkün olması gerekmekte olup, BK.nun 484. maddesinde öngörülen koşullara uyulmaması hali akdin geçersizliği sonucunu doğurur. Somut olayda kredi limit kodu (5) olarak gösterilmiştir. Mahkemece davalı bankadan 5 kodunun neye istinaden 250.000.000 TL.yi ifade ettiğinin bildirildiği, davacının sözleşme yapıldığında bu rakamın ifade ettiği değeri bilip bilmediği, bu hususun bankaca davacıya tebliğ edilip edilmediği hususları sorularak varsa bu konudaki deliller ibraz edildikten sonra sonucuna göre hüküm kurulması gerekirken eksik incelemeye dayalı olarak yazılı şekilde karar verilmesi bozmayı gerektirmiştir"* (yayımlanmamıştır).

⁴⁹ Aynı yönde Arkan, s.991.

luk niteliği taşımakla birlikte, uygulamada sözleşmelere konulan bir hükümlerle, alacaklı bankanın asıl borçluya başvurmadan doğrudan doğruya kredi kartı kefilini takip etme haklarını saklı tuttıkları ve hesabın kat'ı üzerine kart hamilinin yanı sıra kefil aleyhine de icra takibi başlattıkları görülmektedir. Bu durum, kredi kartıyla yapılan harcamalarla hiçbir ilgisi olmayan kefil ile alacaklı bankayı karşı karşıya getirmekte ve uyuşmazlıkların doğmasına neden olmaktadır. Kredi kartı üyelik sözleşmelerine bakıldığında, kefillerin sorumluluğunun "müşterek borçlu ve müteselsil kefil" olarak düzenlendiği görülmektedir. BK.m.487'ye göre, "kefil borçlu ile beraber müteselsil kefil ve müşterek müteselsil borçlu sıfatı veya bu gibi diğer bir sıfatla borcun ifasını deruhte etmişse, alacaklı asıl borçluya müracaat ve rehinleri nakde tahvil ettirmeden evvel kefil aleyhinde takibat icra edebilir". Görüldüğü gibi, alacaklı, borcun muacceliyet kazanması üzerine doğrudan doğruya müteselsil kefile başvurarak alacağı talep edebilir. Nitekim, kefiller genellikle mali açıdan asıl borçludan daha iyi durumda olduklarından, bankalar, doğrudan kefile müracaatla alacağı tahsil yolunu seçmektedir; kefilin maaşının alacaklı bankaya yatması durumunda olduğu gibi, bazen borçlunun ödeme gücü bulunduğu halde borçlu yerine kefilden tahsilat yapılmaktadır⁵⁰.

Kefilin sorumluluğunu düzenleyen BK.m.483 vd. hükümlerinde müteselsil kefilin asıl borçlu ile birlikte takip edilmesi zorunluluğunu öngören herhangi bir düzenleme mevcut değildir. Ancak, 4822 sayılı Kanun'la Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'da yapılan değişiklikle kredi kartları da kanun kapsamına alınmış ve bu çerçevede, alacaklının asıl borçluya başvurmadan kefilden borcun ifasını talep etmesi yasaklanmıştır. Gerçekten, TKHK.m.10/III'e göre, "tüketici kredisinin teminatı olarak şahsi teminat verildiği hallerde, kredi veren, asıl borçluya başvurmadan, kefilden borcun ifasını isteyemez". Bu düzenleme ile amaçlanan, tüketici kredileri ve dolayısıyla kredi kartlarındaki kefaletin adı kefalet olarak hüküm doğurmasıdır. Buna göre, alacaklı, önce asıl borçluya başvurmalı ve ondan alacağını tahsil edemediği takdirde kefilden ödeme talebinde bulunmalıdır.

50 Hiç kuşkusuz, bu ihtimalde, bankanın mevduat hesabındaki paradan takas ve mahsup yetkisinin bulunup bulunmadığının da araştırılması gerekir. Uygulamada, genellikle kredi kartı sözleşmelerine konulan bir hükümlerle bankaya alacağına karşılık olarak borçlu ve kefillerin banka nezdindeki mevduat hesaplarından takas ve mahsup yetkisi tanınmaktadır. Banka mevduatı, hukuki niteliği itibarıyla usulsüz tevdi niteliği taşıdığından, alacaklı konumundaki mevduat sahibinin izin vermesi halinde, kredi kartı borcuna karşılık olarak takas ve mahsup işlemine konu oluşturabilir (Bkz. *Taşdelen*, S.; Bankalar Kanunu Şerhi, Ankara 2002, s.298-299). Kredi kartı sözleşmesini imzalayan kart hamilinin mevduat hesaplarındaki paranın kredi kartı borcuna mahsup edilmesi mümkündür. Buna karşılık, kefillerin mevduat hesaplarından asıl kart hamilinin borcundan dolayı bir mahsup işlemi yapılması, kredi kartı sözleşmesinde aksine düzenleme olsa bile, TKHK.m.10/III hükümü uyarınca, asıl borçluya başvurmadan kefilden borcun ifası istenemeyeceğinden, kanuna aykırı olacaktır.

TKHK.m.10/III hükmü emredici nitelik taşıdığından aksi yönde yapılan sözleşmeler geçersiz olacaktır.

TKHK.m.10/III düzenlemesi kanun tekniği bakımından incelendiğinde, metinde kullanılan kelimelerin adi kefalet amacını ifade etmekten uzak olduğu görülmektedir. Şöyle ki, işbu düzenlemede, “*asıl borçluya başvurmadan*” kefilden borcun ifasının istenemeyeceği öngörülmektedir. Asıl borçluya başvurmak tabirinden farklı anlamlar çıkarmak mümkündür. Örneğin, bankanın dönemselsel olarak kart hamiline hesap özeti göndermesi, alacağın idari takibe alınması üzerine ihbarname gönderilmesi veya son aşamada noter aracılığıyla hesap kat ihtarnamesi gönderilmesi, “asıl borçluya başvuru” olarak kabul edilirse, asıl borçlu aleyhine icra takibi açmadan doğrudan kefil takip olanağının doğduğu sonucuna varılabilecektir. Zira, alacaklı banka, borcun ödenmesi için asıl borçluya bu yolla başvuruda bulunmuş olup, kanun metninde, asıl borçlunun icra yoluyla takibinden sonra kefile başvurulabileceği öngörülmemiştir.

İkinci olarak, TKHK.m.10/III’de, alacaklının, asıl borçlu ile birlikte kefil de takip edip edemeyeceği belli değildir. Alacaklı banka, kart hamili borçlu aleyhine icra takibi yaparken aynı anda kefil de takip edebilir mi? Kanunda bu hususta da bir açıklık yoktur. Gerçekten, kredi kartı borçlusu aleyhine icra takibine başlanılmasıyla asıl borçluya başvuru şartı yerine getirilmiş sayılırsa, alacaklının bu takipten hemen sonra ancak takibin sonuçlanmasını beklemeden de kefil aleyhine icra takibi başlatabilecektir. Bu düzenleme yapılırken “tüketici kredilerindeki kefaletin adi kefalet niteliği taşıdığı” belirtilmiş olsa idi, BK.nun adi kefalet hükümlerine atıf yapılmış olacak ve yukarıda açıklanan belirsizliklerle karşılaşılmayacaktı. Ancak, kanun hükmünün bu eksikliğine rağmen, gai yorum yoluyla adi kefaleti amaçladığı kabul edilerek tüketici lehine bir yorumlanması ve bu şekilde asıl borçlu aleyhine icra takibi yapılmadığı sürece kefilin takip edilemeyeceği sonucuna varmak gerekir⁵¹. Kanaatimizce, bu düzenlemenin amacı, borçlunun ödeme kabiliyeti bulunduğu halde borcun ifasının kefilden talep edilememesi olduğundan, asıl borçlunun borcu ödeme olanağının bulunmadığının bir aciz vesikası ile belgelenmediği sürece kefil aleyhine icra takibi yapılamaması gerekir. Bu çerçevede, kefile başvurabilmek için, kefalet sözleşmesinin yapılmasından sonra borçlunun iflas etmesi veya borçlu hakkında yapılan icra takibinin alacaklının hatası olmaksızın sonuçsuz kalması yahut Türkiye’de takibat yapılmasının imkansız hale gelmesi zorunludur (BK.m.486). Kredi kartı alacaklısının bu kurala uymaksızın kefil takip etmesi halinde, kefil, önce asıl borçluya başvurulması gerektiğini def’i yoluyla ileri sürebilecektir. Aynı şekilde, kredi kartı borcuna teminat olarak aynı

51 Aynı yönde *Zevkiler/Aydoğdu*, s.293.

teminat alınması halinde de, alacaklının önce rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takip yapması gerekmektedir.

b) Garanti Edenin Sorumluluğu

Kredi kartı ilişkisinin sürekli nitelik taşıması ve bu kapsamda alınan kefaletlerin başlangıçta belirlenen bir limitle sınırlı olması nedeniyle, kredi kartı borcuna yönelik olarak verilen kefalet taahhütlerinin bir süre sonra anlamsız hale gelmesine yol açmış ve bu durum bankaları daha güvenli ve sınırsız nitelik taşıyan bir teminat arayışına yöneltmiştir. Bu amaçla, bazı bankalar, kredi kartı üyelik sözleşmelerine “üçüncü kişinin fiilini taahhüt eden”, “garantör” veya “garanti eden” gibi kayıtlar düşerek, kredi kartı başvurusunda bulunan kişilere yardımcı olmak isteyenler ile BK.m.110 kapsamında garanti sözleşmesi niteliği taşıyan bir ilişki kurmuşlardır.

Garanti sözleşmesi, bir kimsenin başkasını belli bir hareket tarzına yöneltmek amacıyla bu hareket tarzından o kişi için doğacak tehlikeleri kısmen veya tamamen üzerine alması borcunu doğuran bir sözleşmedir⁵². Buna göre, kredi kartı ilişkisinde, garanti eden, kredi kartı kurumuna karşı kart hamilinin borcu ödemesi riskini şahsen üzerine almakta ve böylece kredi kartı borcunun ödenmemesi durumunda ortaya çıkan borcun tamamını ödemeyi taahhüt etmektedir. Garanti sözleşmesi, kefaletten farklı olarak fer’i bir yükümlülük doğurmaz; garanti edenin sorumluluğu, başka bir borcun varlığına, geçerliliğine veya dava ve takip edilebilir olmasına bağlı değildir⁵³. Bu bakımdan, garanti eden, belirli bir limit gerekmezsin⁵⁴ kredi kartı ilişkisinden kaynaklanan tüm borçları ödemeyi yükümlenmektedir. Garanti sözleşmesi, tıpkı kefalet sözleşmesi gibi, şahsi teminat borcu doğuran sözleşmelerden olmakla birlikte, bazı yönleriyle kefalet sözleşmesinden ayrılmak-

⁵² Tandoğan, s.809.

⁵³ Tandoğan, s.812.

⁵⁴ Hemen belirtelim ki, kefalet sözleşmesinde olduğu gibi, garanti sözleşmesinde de garanti edenin sorumluluğunun belirli bir limitle sınırlandırılması mümkündür. Ancak, bu sınırlama, garanti sözleşmesinin geçerlilik şartı değildir (Bu yönde bkz. Tandoğan, s.812). Yargıtay’a göre, “garanti sözleşmesi BK.nun 110.maddesinde düzenlenmiş olan üçüncü şahsın fiilini taahhüt niteliğinde olup, kefalet sözleşmesi niteliğinde bulunmadığından garanti verenin sorumluluk limitinin gösterilmesi zorunlu değil ise de, garanti sözleşmesi belli bir riski garanti etmelidir. Garanti sözleşmesi ile garanti edilen risk kredi sözleşmesinin tarafları arasındaki asıl ilişkiden tamamen bağımsız olmakla birlikte riski, garantii sözleşmesinde atıf yapılan kredi sözleşmesi ile belirlenmektedir. Hangi riskin garanti edildiği belli edilmeden “her türlü borç ilişkisinden doğmuş ve doğacak tüm alacakların” garanti edilmesi garanti sözleşmesinin amacı ile bağdaşmaz. Öte yandan garanti edenin izni olmadan veya ona bildirim yapılmadan esas akdi ilişkideki koşulların borçlu aleyhinde ağırlaştırılması veya borçlunun yeni yükümler üstlenmesi garanti edilen riskin kapsamı dışında kalır” (Y. 19. HD. Tarih: 23.09.2002, E.2001/8061 K.2002/5973, YKD. C.29 (2003), S.2, s.241-242).

tadır⁵⁵. Her iki sözleşme arasındaki farklar, Yargıtay 11.Hukuk Dairesinin 28.01.2002 tarih ve E. 2001/10654 K. 2002/506 sayılı kararında şu şekilde vurgulanmıştır: “*Kişisel (şahsi) teminat sözleşmelerinin alt kavramlarını oluşturan kefalet ve garanti sözleşmelerinin temel amaçları, esas itibarıyla asıl borç ilişkisinin tarafı olmayan üçüncü kişilerce, alacaklıya şahsi teminat (güvence) verilmesidir. Her iki sözleşme de temel amaçları itibarıyla aynı hedefe yönelmekle birlikte gerek doktrin de, gerekse bu konudaki uygulamanın öncüsü niteliğindeki 11.6.1969 gün 1969/4-6 sayılı içtihadı Birleştirme Kararındaki belirlemelere göre, şu ana farkları bulunmaktadır. Öncelikle kefalet sözleşmesi BK'nun 484. maddesi hükmünden önce geçerliliği yazılı sekle tabi olması ve ayrıca bu sözleşmede kefilin sorumlu olacağı belirli bir miktar gösterilmesi gerektiği halde, BK'nun 110. maddesindeki "Başkasının fiilini taahhüt" başlığı altında düzenlenmiş olan garanti sözleşmesi herhangi bir sekle tabi tutulmadığı gibi, verilen garantinin belli bir limite bağlı olması da öngörülmemiştir. Öte yandan kefalette BK'nun 497. maddesi hükmü uyarınca kefil borçluya ait defileri alacaklıya karşı ileri sürebilme hakkına sahipken, garanti akdinde teminat veren kişiye bu hak tanınmamıştır. Bunların dışında, kefilin kefaletten doğan borcunu ödedikten sonra BK'nun 496. maddesi hükmü uyarınca asıl borçluya yasadan ötürü dönme (rücu) hakkı bulunduğu halde, garanti sözleşmesinde teminat verene bu hak tanınmamıştır. Nihayet, BK'nun 492. maddesi gereğince kefalette kefilin sorumluluğu asıl borcun geçerli oluşuna ve devamına bağlı iken, bir tür üçüncü kişinin fiilini taahhüt niteliğini taşıyan garanti sözleşmesindeki bağımsızlık ilkesi gereğince bu koşullara tabi tutulmamıştır”.*

Kredi kartı borcuna yönelik olarak verilen garanti taahhüdünün geçerli olup olmadığı hususu, uygulamada tartışma konusu olmaktadır. Gerçekten, kart hamili lehine kefil olduğunu zannederek sözleşmeye imza atan, ancak, belirli bir limitle sınırlı sorumluluk taşıyan kefil değil de, garantör sıfatıyla borcun tamamından sorumlu olduğunu öğrenen kişiler ile kredi kartı alacaklısı konumundaki bankalar arasında uyuşmazlıkların doğması kaçınılmazdır. Konuya ilişkin olarak Yargıtay kararlarına bakıldığında, Yargıtay'ın önceleri istikrarlı bir şekilde, kredi kartı sözleşmesindeki kayıtlardan hareketle taraflar arasında bir garanti sözleşmesinin mevcut olduğunu ve garanti edenin sorumluluğunun kredi kartı borcunun tamamını kapsadığı yönünde içtihat geliştirdiği görülmektedir. Gerçekten, Yargıtay 19. Hukuk Dairesinin 01.05.2001 tarih ve E.2000/9411 K.2001/3328 sayılı kararına göre, “*kanunda özel bir akit türü olarak düzenlenmemiş olan garanti sözleşmesi, BK.nun 110.maddesinde hükme bağlanan üçüncü kişinin fiilini (edimini) taahhüt niteliğinde kabul edilmektedir. Fiil tâbirinin her türlü edimi karşılayacak şekilde çok geniş bir anlama geldiğinin ve bir para borcunun ifasının da fiil kapsamına*

⁵⁵ Ayrıntılı bilgi için bkz. *Tandoğan*, s.818 vd.

girdiğinin kabulü sonucu para borçları yönünden de garanti sözleşmesi yapılabileceği, gerek öğretide gerekse uygulamada çoğunlukla benimsenmiştir. Kezaletten farklı olarak asıl borç ilişkisinden tamamen bağımsız nitelikteki garanti sözleşmesinde şekil serbestisi hakim olup garantinin sınırının önceden belirlenmesi zorunluluğu bulunmamaktadır. Ancak, sözleşme serbestisi sınırsız değildir. BK.nun 19. ve 20.maddelerinde sözleşme serbestisine birtakım sınırlamalar getirilmiştir. Gerçekten bir sözleşmenin geçerli olması için, onun taraflara yüklediği hak ve borçların tereddüte yer vermeyecek şekilde açık, başka bir deyimle konusunun gereği ve yeteri kadar belli ve sınırlı olması gerekir. Belirsizliğin garantisi olmaz. Bu itibarla, limit gösterme şartı bulunmamakla birlikte, garanti sözleşmesinde hangi riskin garanti edildiğinin belli olması ya da garanti edilen riskin boyutlarının tereddüt yaratmayacak biçimde belirlenebilir nitelikte bulunması gerekir. Hangi riskin garanti edildiği belirlenmeden doğmuş ve doğacak her türlü borcun garanti edildiğinden söz etmek, boyutları belli olmayan (belirsiz) bir edimin garantisi anlamına gelir ki, bu da garanti sözleşmesiyle bağdaşmaz. Hal böyle olunca, garanti sözleşmesi düzenlendiği anda garanti edilen edimin sınırlarının açıkça belirlenmemiş olması ya da bunu belirlemeye yarayan koşul ve açıklamaların sözleşmede yer almamış bulunması halinde garanti edenin sorumluluğundan söz edilemez. Sözleşmenin düzenlendiği tarihte asıl borçluya açılan kredi miktarının belli olduğu ya da asıl borçlu yönünden kredi limitinin belirlenmiş bulunduğu kredi sözleşmelerinde garanti eden, garanti ettiği edimin boyutlarını görmekte ve risk gerçekleştiğinde sorumlu olacağı miktarı tahmin edebilmektedir. Böyle bir durumda asıl borçluya verilen kredi borcu miktarının ve ferilerinin garanti kapsamında kaldığı açıktır. Ancak, özellikle süresiz garanti sözleşmelerinde asıl borçlunun kredi limitinin sonradan yükseltilmesi halinde garanti verenin başlangıçtaki iradesinin yükseltile limitini de kayıtsız şartsız kapsamına aldığı söylenemez. Garanti edenin, limit artışlarından sorumlu tutulabilmesi için sözleşme koşullarındaki değişikliklerin garanti verene bildirilmesi, onun da bu değişikliklere karşı çıkmamak suretiyle muvafakat etmesi gerekir. Garanti verenin muvafakati olmadan akdi ilişkideki koşulların borçlu aleyhine ağırlaştırılması veya borçlunun yeni birtakım yükümlülükler üstlenmesi garanti kapsamı dışında kalır. Bunun yanında, muaccel hale gelen borcun, alacaklı banka tarafından uzun süre takip edilmemesi sebebiyle sürüncemede kalmasından dolayı artması halinde garanti edenin meydana gelen artıştan sorumlu tutulamayacağı açıktır. Zira, BK.nun 98.maddesi yollamastıyla akde muhalefet hallerinde de uygulanması gereken aynı yasanın 44/1.maddesi hükmü ve iyiniyet kuralları karşısında garanti alan (banka) kendi kusurlu davranışıyla borcun artmasına sebebiyet vermiş olduğundan böyle bir durumda garanti edenin artan borçtan sorumlu tutulması düşünülemez. Öte yandan, sözleşmede limit aşımının da garanti edildiği durumlarda limit ne miktara kadar aşıldığı takdirde garanti edenin sorumlu tutulacağı hususu da tartışılması gereken bir konu-

dur. Önceden sınırı belirlenmemiş ise, asıl borçlu yönünden saptanan kredi limitinin makul (kabul edilebilir) ölçülerde aşılması durumunda garanti verenin aşılan limitten de sorumlu tutulabileceği ancak, makul ölçüler dışındaki aşırı limit aşımının (garanti verenin açık ya da zımnî muvafakati olmadıkça) garanti kapsamı dışında kaldığının kabulü gerekir. Somut olaya gelince; 1) Dava konusu kredili Bankomat-7/24 kartı üyelik sözleşmesi davalı tarafından garanti eden sıfatıyla imzalanmış ve dava dışı asıl borçlunun kredi limiti 1.000.000.000.-TL olarak belirlenmiştir. Mahkemece, uyumsuzluğun çözümünde garanti sözleşmesi hükümlerine başvurulmasında isabetsizlik yoksa da, davalı (garanti eden) nin sorumluluğunun belirlenmesinde yanlışya düşülmüştür. Zira, sözleşmede limitle bağlı olmaksızın doğmuş ve doğacak borçlardan sorumlu olunacağı hükmü de yer almaktadır. Bu hüküm karşısında, garanti edenin sorumluluğunun sözleşme tarihindeki kredi limiti ile sınırlı olduğu söylenemez. Aksi halde garanti sözleşmesinin kefaletten herhangi bir farkı kalmaz. Ne var ki, garanti edenin sınırsız bir limit aşımından sorumlu tutulması da belirsizliğin garanti olmaz ilkesiyle bağdaşmaz. O halde önceden sınırı belirlenmemiş ise, sözleşme kurulurken asıl borçlu yönünden saptanan kredi limitinin makul (kabul edilebilir) ölçülerde aşılması durumunda garanti verenin limit aşımından da sorumlu tutulabileceğinin ve bir misline kadar olan limit aşımının makul (kabul edilebilir) olduğunun kabulü gerekir". Hemen belirtelim ki, Yargıtay 19. Hukuk Dairesinin bu kararı emsal karar olarak buraya alınmış olup, aynı dairesinin bu yönde bir çok kararı bulunmaktadır⁵⁶. Buna karşılık, Yargıtay Hukuk Genel

⁵⁶ Somut olaya gelince; dava konusu kredi kartı üyelik sözleşmesinde davalının imzasının üst bölümünde yer alan garanti şerhi içeriğinden tarafların kefaleti değil, garanti sözleşmesini amaçladıkları anlaşılmaktadır. Sözleşmede yer alan müşterek ve müteselsil borçlu ibareleri sözleşmenin amaçlanan niteliğini değiştirmez. Başka bir deyimle, BK.nun 18/1.maddesi uyarınca değerlendirildiğinde olayımızda aynı yasanın 141.maddesi hükmünün uygulanamayacağı da ortadadır. Bu durumda, uyumsuzluğun BK.nun 110.maddesi gereğince garanti sözleşmesi hükümleri ve yukarıdaki açıklamalar çerçevesinde değerlendirilip çözümlenmesi gerekirken, sözleşmenin yorumunda yanlışya düşülerek kefalet hükümlerine göre sonuçlandırılmış olması bozmayı gerektirmiştir (Y. 19. HD. Tarih: 07.03.2000, E. 2000/1841 K. 2000/1841).Garanti sözleşmesi BK.nun 110. maddesinde düzenlenmiş olan 3. şahsın fiilini taahhüt niteliğinde olup kefalet sözleşmesi niteliğinde bulunmadığından garanti verenin sorumluluk limitinin gösterilmesi zorunlu değil ise de garanti sözleşmesi belli bir riski garanti etmelidir. Garanti sözleşmesi ile garanti edilen risk kredi sözleşmesinin tarafları arasındaki asıl ilişkiden tamamen bağımsız olmakla birlikte riski, garanti sözleşmesinde atf yapılan sözleşme belirlemektedir. Hangi riskin garanti edildiği belli edilmeden örneğin her türlü borç ilişkisinden doğmuş ve doğacak tüm alacakların garanti edilmesi garanti sözleşmesi ile bağdaşmaz. Öte yandan garanti verenin muvafakati olmadan esas akdi ilişkideki koşulların borçlu aleyhinde ağırlaştırılması veya borçlunun yeni yükümler üstlenmesi garanti edilen riskin kapsamı dışında kalır. Bu durumda mahkemece, garanti sözleşmesinin yapıldığı tarihteki kredi koşulları dikkate alınmak suretiyle garanti veren davalıların sorumluluğunun belirlenmesi gerekirken bu hususlar gözetilmeden yazılı şekilde hüküm kurulmasında isabet görülmemiştir (Y. 19. HD. Tarih: 14.12.1999, E. 1999/4793 K. 1999/7676). Dosyadaki yazılara, kararın dayandığı delil-

lık, Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, 04.07.2001 tarihli kararında⁵⁷, 19. Hukuk Dairesinin bu yerleşik içtihadından farklı bir çözümü benimsemiş ve ticari bir amaç gütmeyen, sırf dostane gayelerle kredi kartı sözleşmesine imza koyan bu kişilerin taahhüdünün, garanti sözleşmesi olarak değil de, kefalet olarak kabul edilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır. Gerçekten Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'na göre, *"davalının garanti beyanı kredi kartı sözleşmesinin hemen altına alınmış ve bu beyanın başlangıcında da kredi sözleşmesine yollama yapılarak bu sözleşmeden doğan ve doğacak borçlar için davalıdan teminat beyanı alınmış olmakla, garanti beyanı asli unsur olmaktan çıkmış, feri nitelik yani kefalet amacına yönelik olduğu intibai borçluya verilmiş bulunmaktadır. Keza, bu beyanın genel anlamından teminat verenin bağımsız bir borç değil, kredi kartı müşterisi asıl borçlunun sorumluluğu yüklenilmiş olmakla, ikinci ana kıstas bakımından da bir garanti sözleşmesinin varlığından söz edilemez. Diğer bir ana kıstas olan, teminat veren kimsenin bu sözleşmeyi yapmakta, menfaati olduğu belirlenemediği gibi, bu husus davacı bankaca da ileri sürülüp kanıtlanabilmiş değildir. Nihayet, kişiye yönelik teminat verme amacı gerek sözleşme, gerekse garanti beyanından açıkça anlaşılmaktadır. Zira, verilen teminat, kredi sözleşmesinin müşterisi ve asıl borçlusu Hüseyin isimli kişinin borçlarını karşılamaya yöneliktir. Bağımsız ve objektif bir amaca yönelik teminat verilmiş değildir. O halde, tüm ana kıstasların uygulanması sonucu davalının garanti beyanı adı altındaki beyanlarının bir garanti sözleşmesi amacı ile değil, kefalet amacı ile verildiği sonucu ortaya çıkmaktadır. BK'nun 18'nci maddesi uyarınca da davalının bu iradesinin bir kefalet amacına yönelik olduğunun kabulü gerekir. Hiçbir menfaati olmayan, ticari bir gaye gütmeyen, sadece dostane ilişkiler nedeniyle tüketime yönelik banka kredi kartı kullanılmasına imkan tanımak için verilen teminatın amacına aykırı olarak*

lerle gerekirci sebeplere ve özellikle, garanti sözleşmesi matbu başlıklı belgenin, davacı ve birleştirilen davanın davalısı A.E.'ye hileli surette imzalatılmış olduğu yolundaki iddianın sabit görülmemesinde bir usulsüzlük bulunmamasına, söz konusu belgenin altını A.E.'nin garantör sıfatıyla imzalayıp, 1. maddesi "... borçlunun borcunu kısmen veya tamamen yerine getirmediği tarafından ... adresine yazılı olarak bildirildiği takdirde protesto çekmeye, hüküm elde etmeye ve borçlunun rızasını almaya gerek olmaksızın garanti ettiğim, borcu ilk yazılı isteğiniz üzerine derhal ve hiç bir sebep ileri sürmeksizin tamamen ve nakden ... ödeyeceğim" ibarelerini taşımakta olup, görüldüğü üzere A.E.'nin asıl borçluya ait def ileri dermayan etmekten feragat etmek suretiyle riski üstlenip, asıl borçtan müstakil bir taahhüt altına girdiği anlaşılmakta olmasına göre, bir garanti akdinin oluştuğunun kabulü gerekmesine, 1. maddede ayrıca yer alan "garanti veren kişi olarak borçlu ile beraber müşterek ve müteselsil borçlu sıfatıyla borçlunun kredi kartı kullanımından doğmuş ve doğacak borcundan sorumlu bulunduğundan..." ibarelerinde yer alan "borçlu ile beraber müşterek ve müteselsil borçlu sıfatıyla" sözcüklerinin yazılmış olmasının yukarıda açıklanan nedenlerle akdin, garanti akdi niteliğini ortadan kaldırmayacak olmasına nazaran temyiz itirazlarının reddi gerekmektedir (Y. 19. HD. Tarih: 14.10.1996, E. 1995/10469 K. 1996/9005) (yayımlanmamıştır).

57 Y. HGK. Tarih : 04.07.2001, E. 2001/19-534, K. 2001/583 (YKD. C.27, S.12, s.1807 vd.).

yorumlanması yasanın yukarıda anılan hükmüne aykırılık teşkil eder". Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun oy çokluğu ile aldığı bu karar doktrinde eleştirilmekle birlikte⁵⁸, kararın hakkaniyete uygun ve sonuç olarak doğru olduğunu kabul etmek gerekir. Hemen belirtelim ki, bu karardan sonra Yargıtay 11. ve 19. Hukuk Daireleri arasında görüş ayrılığı ortaya çıkmış ve 11. Hukuk Dairesi, Hukuk Genel Kurulu kararını esas alarak kredi kartı sözleşmelerindeki garanti taahhüdünü kefalet olarak yorumladığı halde⁵⁹, 19. Hukuk Dairesi, eski görüşünde ısrar etmekte ve kredi kartı sözleşmelerindeki garanti kayıtlarının, kefalet sözleşmesi değil de, BK.m.110 çerçevesinde üçüncü kişinin fiilini taahhüt niteliği taşıdığı yönünde kararlar vermektedir⁶⁰. Kanaatimizce, kredi kartı üyelik sözleşmesinde yer alan garanti kaydının, sözleşme serbestisi ilkesinin sınırlarını dikkate alarak, kefalet olarak kabul edilmesi gerekir. Kanun koyucunun, müteselsil kefaleti bile adi kefaletle dönüştürdüğü göz önüne alındığında, bu çözümün hakkaniyete daha uygun düşeceği sonucuna varılacaktır. Bu bakımdan, Yargıtay 19. Hukuk Dairesi'nin garanti sözleşmesi yorumundan vazgeçmesi yerinde olacaktır.

58 *Arkan*, s.983 vd.; *Barlas*, N.; Kredi Kartı İlişkisinde Bankaya Karşı Verilen Kişisel Teminatın Niteliğinin Belirlenmesi, Ömer Teoman'a Armağan, C.II, İstanbul 2002, s.937 vd.; *İşgüzar*, s.222-223.

59 Y. 11. HD. Tarih: 28.01.2002, E. 2001/10654 K. 2002/506 (YKD. C.28 S.8, s.1190 vd.); Y. 11. HD. Tarih: 21.12.2001, E. 2001/7344 K. 2001/10063 (yayımlanmamıştır).

60 *Garanti sözleşmesi BK.nun 110.maddesinde düzenlenmiş olan üçüncü şahsın fiilini taahhüt niteliğinde olup, kefalet sözleşmesi niteliğinde bulunmadığından garanti verenin sorumluluk limitinin gösterilmesi zorunlu değil ise de, garanti sözleşmesi belli bir riski garanti etmelidir. Garanti sözleşmesi ile garanti edilen risk kredi sözleşmesinin tarafları arasındaki asıl ilişkiden tamamen bağımsız olmakla birlikte riski, garanti sözleşmesinde atıf yapılan kredi sözleşmesi ile belirlenmektedir. Hangi riskin garanti edildiği belli edilmeden "her türlü borç ilişkisinden doğmuş ve doğacak tüm alacakların" garanti edilmesi garanti sözleşmesinin amacı ile bağdaşmaz. Öte yandan garanti edenin izni olmadan veya ona bildirim yapılmadan esas akdi ilişkideki koşulların borçlu aleyhinde ağırlaştırılması veya borçlunun yeni yükümler üslenmesi garanti edilen riskin kapsamı dışında kalır. Bu durumda mahkemece, garanti sözleşmesinin yapıldığı tarihteki kredi koşulları dikkate alınmak suretiyle garanti veren davalıların sorumluluğunun belirlenmesi gerekirken bu hususlar gözetilmeden yazılı şekilde hükmün kurulmasında isabet görülmemiştir (Y. 19. HD. Tarih: 23.09.2002, E.2001/8061 K.2002/5973, YKD. C.29 (2003), S.2, s.241-242). Davalı kredi kartı üyelik sözleşmesini garanti eden sıfatı ile imzalamıştır. Her ne kadar sözleşmede açıkça limit yazılı değil ise de, davalının garanti eden olarak sorumluluğu sözleşmenin imzalandığı tarihteki kredi kartı hamiline bankaca tanınan aylık harcama limiti ile sınırlıdır. Mahkemece, bankaca kredi kartına tanınan harcama limiti araştırılıp limit tespit olunduktan sonra uzman bilirkişiden ek rapor alınıp varılacak uygun sonuç dairesinde bir karar verilmek gerekirken eksik inceleme ile yazılı şekilde hükmün kurulması doğru görülmemiştir (Y. 19. HD. Tarih: 10.06.2002, E. 2001/5965 K. 2002/4502) (yayımlanmamıştır).*